

עין טובה כיצד?
הגה"ח רבי מענדל וזכר
שליט"א

בזכות הסבא, בזכות הקדושה
מארבע כנפות הארץ:
פודוגריצה, מונטנגרו

כי קרוב

ירכי החסידות

תורה תמימה

מתוך שחסידיהם הם, תורתן משתמרת: דרכי הלימוד בבית המדרש החסידי, מקומו המיוחד של מקצוע ההלכה והמבוקש האמיתי בלימוד התורה • עם שובם של בני הישיבות למבצרי התורה ולרגל פתיחת 'זמן אלול', זכה 'כי קרוב' לשיחה מאירה מפי הגאון רבי יחיאל מנחם מענדל קלמנסון שליט"א, ראש ישיבת 'תומכי תמימים' בברינואה שבצרפת ובעהמ"ח סדרת 'מי טל' • שבת פ"ב ית ה'

אינה דומה ראייה
לשמיעה
פניני חסידות
בסוגיות הדף היומי

טוב להודות לה'

בכל מצב בחיי האדם ישנם שני צדדים, טוב והפכו, וכיד האדם הבחירה באיזה מהם להתמקד | כשם שאדם אינו רואה חוב לעצמו מוגדל אהבתו אותו, כך ביכולתו להעתיק מבט זה על זולתו

יהודי יהיה אך ורק טוב גלוי ומוחשי, אבל גם כאשר בחיצוניות נראה שמתרחשים עמנו דברים שאינם טובים, הרי בפנימיות ברור שגנוז בהם טוב. הדבר, אפוא, הוא בדינו - האם נבחר להדגיש את הדברים שהם הפך הטוב, או שנעמול בהתבוננות לראות כיצד "כל מה דעביד רחמנא לטב עביד".

דוגמה לדבר: אדם שנאלץ להיות סגור בביתו למשך תקופה, כפי שהיה בזמננו בתקופת הקורונה. היו אז אנשים רבים ממורמרים, כעוסים ועצובים מעצם העובדה שנאלצו לשהות בבדידות בביתם, ולכן התגברה אצלם ה'מרה שחורה'. לעומתם, היו כאלו שהסתכלו על המצב באור אחר לגמרי, ושמחו על כך שיש להם הזדמנות ללמוד יותר תורה, או להקדיש יותר זמן למשפחה ולילדים ועוד דברים מועילים. והאמת היא ששני הצדדים נכונים. בכל מצב יש צד שלילי וצד חיובי, והכל תלוי בהסתכלות האדם - באיזה צד הוא מתמקד. יש והרגילות של האדם גורמת לו להסתכל על הקשיים והבעיות, אבל עלינו לדעת כמה מרוויחים כאשר מצליחים לעבוד ולהתגבר על הטבע הראשוני ומתרגלים לראות תמיד את הצד הטוב והמשמח, שאז כל המבט על החיים משתנה לגמרי.

כאמור, מצב רוח ירוד ועצבות מושפעים מטבע האדם - אם הוא קרוב יותר ל'מרה שחורה' ונוטה לעצבות, או שהוא קרוב ל'מרה לבנה' ונוטה יותר לשמחה - אבל ביכולתו לעבוד על עצמו ולהשתנות. גם כאשר הוא נתון במצב מסוים בו עוברים עליו קשיים אמיתיים, עדיין הגורם העיקרי לעצבות ולדכדוך מצב הרוח הוא האופן בו האדם מביט ומפרש את העובר עליו. אין אלו השקפות פסיכולוגיות בעלמא שזה מקרוב באו, אלא כן היא האמת על פי תורה - האדם חייב להרגיל עצמו לראות בכל דבר את הצד החיובי, וממילא יהיה שרוי בשמחה ובטוב לבב.

שני קצוות, הבחירה בידינו

באגרות קודשו של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש ז"ע, בהן השיב לשואליו עצה נאמנה בכל תחומי החיים הגשמיים והרוחניים, מוצאים אנו מכתב המתמצת את העניין האמור בבהירות, וזה תורף דבריו (על פי אגרות קודש חלק יא עמ' שפג-שפד, בתרגום מאישי. הסוגריים אינם במקור):

"...להביט על העולם בתחושת שמחה, אין זה - כפי הביטוי שלך - שאפשר על ידי זה [חיפוש הצד הטוב בכל דבר] להסתתר [לסוות] מהאמת, אלא זהו אמצעי להקל על החיים במידה רבה. וכמו כן ידוע, וגם מדע הרפואה מכיר בזה יותר ויותר, שכל מצבו של האדם,

סידים מספרים על הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלוטשוב ז"ע, שלפני שהתפרסם כצדיק וקדוש בישראל היה עני מרוד. כאשר פעם אחת שאלו אותו, כיצד זה הוא יכול לברך "שעשה לי כל צרכי" בזמן שאין לו הצרכים המינימליים ביותר - לא מזון ולא מגורים ראויים לשמם ועוד - השיב כי מי שהעמיד אותו במצבו זה, הוא גם זה שדואג לכל צרכיו. מי גרם שלא יהיו לו כל אלה? הלא מאת ה' הייתה זאת, וכיוון שהוא יתברך טוב ומטיב לכל, בוודאי זהו המצב הטוב ביותר עבורו. ואם כן, יכול הוא להודות לה' ולומר בלב שלם: "שעשה לי כל צרכי".

אמנם מי הוא שיערב ליבו לדמות עצמו למדרגתו העליונה של רבי מיכל מזלוטשוב, אבל גם מאידך גיסא - בחסדי ה' אין אף אחד מאתנו שנמצא במצוקה חמורה כפי שהוא היה. ומכל מקום, ר' מיכל מלמדנו שאפילו במצב בו אין לאדם צרכיו הבסיסיים ביותר, עליו להאמין שהכל בהשגחה פרטית ובהתאמה מלאה לצרכים האמיתיים. כך אנו יכולים ללמוד מתשובתו בקל וחומר, שבזמננו כיום כאשר ב"ה יש לנו מזון לאכול וקורת גג ועוד הרבה יותר מזה - בוודאי נשמח ונודה לה'. אמת, לא תמיד יש לנו הכל בדיוק ובשלמות כפי שהיינו רוצים, כי מכל מקום אנחנו עדיין בגלות, אבל עדיין נשפע עלינו כל כך הרבה טוב, ובוודאי אנו יכולים לברך בשמחה גדולה את הברכה "שעשה לי כל צרכי".

לתרגל עין טובה

למען האמת, כידוע, יהודי צריך להודות לה'

גם במצבים בהם ח"ו מתרחשים עמו דברים לא טובים. זאת על פי פסק השולחן ערוך (או"ח סי' רכב ס"ג) "חייב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה, כדרך שמברך על הטובה". זאת כי כאשר מתבוננים ומעמיקים בכך ש"כל מה דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ב:), מבינים שגם דברים הנראים הפך הטוב ח"ו, באמת טובים הם. וכפי שמנסח אדמו"ר הזקן את הדברים באגרת הקודש שבתניא (יא): "שאינ רע יורד מלמעלה, והכל טוב, רק שאין מושג לגודלו ורב טובו. וזה עיקר האמונה שבשבילה נברא האדם". כלומר, גם מה שנראה רע, זהו רק מצד קוצר השגתנו, אבל באמת הוא טוב. הדברים אמורים אפילו כאשר חסר לאדם דבר שנצרך לו, וקל וחומר שהם נכונים כאשר יש לאדם כל טוב, שהוא צריך להודות על שפע הדברים הטובים שהקב"ה חננו והעניק לו. אין צורך לומר כי לכתחילה בוודאי אנו מתפללים ומבקשים שכל

אפילו מצבו החומרי והגופני, והאופן שבו הוא מושפע מהתופעות הסובבות אותו, הכל תלוי במידה רבה באדם עצמו – איך הוא מפרש את האירועים ואת כל מה שקורה סביבו.

וכמה מפליאה העובדה שמוצאים בין האנשים האופטימיים כאלה שהחיים שלהם עצמם היו מלאים בתופעות שנקראות 'צרות', ובין הפסימיסטים מוצאים רבים שהחיים שלהם היו די טובים, ולא היה חסר להם כלום, מעבר לסיפוק פנימי ולשמחה פנימית...

ולכן אין זה פלא שהחסידות, שמדגישה תמיד את הטוב שבכל דבר, אחד מרעיונות היסוד שבה הוא שבכל אירוע אפשר למצוא דרך איך לעבוד את ה' יתברך, ובכלל עבודת השי"ת צריכה להיעשות בשמחה אמיתית, שאז השמחה היא במידה המלאה ביותר.

ניתן אל לבנו: אדם הראשון היה בגן עדן מושפע בטובה, כמבואר במדרשים שהמלאכים שימשו אותו וכו', וכדאיתא בגמרא (סנהדרין נט:): "אדם הראשון מיסב בגן עדן היה, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין", ועם כל זה לפי פשוטם של דברים כפר בטובה, כפי שרש"י מביא על הפסוק "הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי" (בראשית ג, יב) מהגמרא (עבודה זרה ה:): "כאן כפר בטובה". ולעומת זאת, יהודים היו במקומות ובמצבים קשים ביותר, במחנות השמדה וכו', ה' ישמרנו, ושם בתוך החושך והאפלה, במצבים הגרועים ביותר מעבר לכל דמיון ל"ע, בירכו בכל יום "שלא עשני גוי", ו"שעשה לי כל צרכי".

הנה לפנינו שני קצוות: יכולים להיות במקום הנעלה ונפלא ביותר – ולמצוא חסרונות; ויכולים להיות ח"ו במקומות הגרועים ביותר – ולחפש ולמצוא דברים טובים עבור מה להודות ולהלל. ועל האדם להתרגל לראות בכל מצב, בכל דבר ובכל אדם שפוגש, את הטוב. בכגד חדש – לא למצוא את הפגם אלא את הטוב והיפי. בבית – לשים לב לכל מה שטוב ויפה. וכפי שמוכח בתפילתו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק זי"ע, "שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם". כלומר, אף שישנם חסרונות – לא נראה אותם. שהרי אם מדובר על אדם שאין לו חסרונות, אין צורך להתפלל שלא נראה את החסרונות כי הם אינם בנמצא; אלא מדובר כאשר ישנם חסרונות, ועם כל זה מבקשים אנו שנתמקד ונראה רק את המעלות.

גם כאשר מבחינים במשהו שלילי, אין להיתפס (זיך אָנכאַפֿן) לזה ולהתפעל מזה, כפי שמבואר בדרך מצוותיך (מצות אהבת ישראל), על פי ביאור מאמרו של הלל (שבת לא:): "שאינו מוכן, למה ביארו [הלל] לנכרי שבא להתגירן מצות עשה זו (של "וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ" (ויקרא יט, יח)) בענין השלילה, "מה דסני עלך לחברך לא תעביד", ולא אמר לו הֵן שְׂפָה, הנגלה מפשט הכתוב, כדתרגום אונקלוס "ותרחמיה לחברך כוותך".

"והענין, כי דבריו אלה הוא פירוש מצות "ואהבת לרעך כמוך" בענין עמוק, דהיינו כמו ש"אין אדם רואה חוב לעצמו" (שבת קיט, א), אין הפירוש שאינו יודע כלל חובותיו, אדרבה – יוכל לראות ולהבין היטב עמקות פחיתותו יותר מראיית זולתו עליו, שהרי זולתו אינו רואה אלא לעינים והוא יראה ללבב. אלא הכוונה שאין החוב תופס מקום אצלו כלל להתפעל מזה, וכאילו אינו רואה אותו כלל, כי מפני האהבה הגדולה אשר הוא אוהב מאוד את עצמו, על כל פשעיו שיוודע בדעתו – תכסה האהבה (על פי לשון הכתוב – משלי י, יב), בבחינת מקיף, שלא יומשך מן הידיעה לירי התפעלות במדות, ולכן אין תופסים מקום כלל להתפעל מזה.

וזהו שאינו רואה חוב לעצמו, שנשקע ונתבטל בהאהבה רבה המכסה על כל הפשעים בבחינת מקיף. וכאשר יראה זולתו על החוב שלו ויבין אותו ירגז מאד, אף על פי שיוודע בעצמו שאמת הוא. והיינו לפי שעיקר רוגזו אינו על עצם הפחיתות שחבירו מְדַמָּה שֶׁק, שהרי יודע שאמת הוא, רק על שידיעת חבירו את פחיתותו הוא בבחינת י"ש' והתפעלות, משא"כ כשהוא (עצמו) יודע, האהבה מכסה, וירגז על חבירו על ההתגלות שגילה חבירו החוב שלו מתוך הסתר וכסוי האהבה שהיתה מכסה עליו ולא היה נראה כלל, ועתה אצל חבירו נראה ליש ודבר מה. וזהו "מה דסני לך" גילוי זה, "לחברך לא תעביד", שלא תראה חובותיו

ופשעיו – הן במילי דעלמא בדברים שבין אדם לחבירו, והן במילי דשמיא – ליש ודבר מה, אלא יהיה האהבה שלך לו גדולה כל כך עד שתכסה על הפשעים ולא תניח אותם מן הידיעה לבא להתפעלות במדות..."

ברור, אם כן, שעל ידי עבודה אפשר להתרגל להסתכל ולראות בכל אדם ובכל מצב את הצד החיובי והטוב, ולא לחפש חסרונות. כאשר מתרגלים לדרך התבוננות כזאת, החיים משתנים לגמרי לטובה. והרי מבט של עין טובה הוא עצה טובה לשלום בית, למניעת מחלוקות ושנאת חינוס, להבאת שלום, אחדות, שלווה ומנוחת הנפש, כפי שמבואר בספר חובת הלבבות (שער הבחינה).

הטובה הגדולה ביותר

עוד יש להוסיף בזה, שגם כאשר כבר רואים את הצד החיובי והטוב, עדיין ישנה עלינו עבודה גדולה. זאת כיוון שטבע האדם הוא לא להתפעל מדברים טובים הקיימים כבר בחייו. כאשר יש לאדם כל טוב, הוא חושב ומרגיש בטבעו שכך באמת צריך להיות, ובעיניו הוא מקבל את הטוב בחייו כדבר פשוט. אלא שהאמת לאמיתה היא ששום דבר אינו מוכן מאליו, וכל טובה שהקב"ה נותן לנו היא מתנה עצומה. ועל כן יש להכיר טובה על כל דבר, קטן וגדול, בין אם מדובר בטובה שבין אדם למקום ובין אם מדובר בטובה שבין אדם לחבירו.

כמובן, החסד האלוקי העולה על הכל הוא החסד עליו אנו מברכים בכל יום על עצם היותנו יהודים. חסידים מספרים על הרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל שעבר פעם לפני התיבה, ולפי המנהג באותו מקום אמר את ברכות השחר לפני התיבה. למרבה הפלא, דילג הצדיק על ברכת "שלא עשני גוי". וכשנשאל על כך, השיב: "ברכה זו בירכתי תכף לאחר הקיצי משנתי, כשנזכרתי שיהודי אני!". יותר מכל הדברים הטובים שאנו מלאים מהם, ליהודי יש תמיד במה לשמוח – כיוון שעצם קיומו כיהודי זהו הדבר הגדול ביותר בעולמו.

שמעתי מפי חסיד אחד שלפני עשרות שנים, בהיותו תלמיד בישיבה מוכרת, הגיע פעם אחת לביקור בכפר חב"ד, ותכף שם פעמיו לביתו של המשפיע הנודע ר' שלמה חיים קסלמן זצ"ל. היה זה בשעת בוקר, והבחור הבחין מחלון הבית בדמותו של המשפיע המתכונן לתפילת שחרית באמרו "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו". ר' שלמה חיים אמר זאת בשמחה רבה כל כך וברקידה סביב השולחן שעמד בחדר. המראה המיוחד הזה השפיע מאוד על הבחור, ובעקבותיו נקשרה נפשו בנפש המשפיע עד שהפך לאיש אחר לגמרי.

כאמור, הכרת הטוב והבעת תודה לרבש"ע על החסד שעשה ועושה עמנו, כמו גם לכל אדם המטיב עמנו, זהו בוודאי דבר בעל ערך כשלעצמו. אך מעבר לכך, בהמשך לדברינו לעיל, הדבר גורם לשינוי גדול של מתן במצב הרוח והגברת שמחת החיים, ועוד יש בזה רווח גדול של מתן שכרו בצידו. וכך כותב החיד"א בספרו דבש לפי (מערכת אות ו) דבר פלא: "אמרו רז"ל, על ידי שאדם מכיר טובה ומודה ומשבח להקב"ה על כל מה שנותן לו, על ידי זה גופא גורם שהקב"ה ישפיע לו יותר ויותר!".

כעין זה כתב גם השל"ה הקדוש (מסכת פסחים אות קסא) כפירוש לפסוק "יודו לַה' חֲסִדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם". ומדייק השל"ה, שהפסוק מתחיל בלשון יחיד – "חֲסִדוֹ", ומסיים בלשון רבים – "וְנִפְלְאוֹתָיו". ומבאר ששינוי זה בא ללמד, שאם אדם מודה אפילו על חסד אחד ויחיד שהקב"ה עשה עמו, בוודאי יוסיף הקב"ה לתת לו עוד ועוד חסידים ונפלאות.

ובדרך זו הפליג וכתב גם במאור ושמשי (פרשת נצבים) שזכות ההודיה לה' עומדת לדורות: "כשאדם מכיר טובה על כל מה שחנן ה' אותו מיום היותו שהכל מתנת חינוס, ובחסדו הגדול שמתנהג עם ברותיו, מי שמכיר טובת ה', ויודע כי כל אשר חונן אותו הם מותרות ואינו ראוי, צדקתו עומדת לעד, לצאצאי מעיו ולכל העולם".

לא לחינוס נקראים אנו "יהודים", הלא יהודה הראשון נקרא כן על שם הוראת אמו. "ותאמר הפעם אודה את ה', על כן קראו שְׁמוֹ יְהוּדָה" (בראשית כט, לה). יהודים אנו, ונאה לנו להיות מודים. ■

טל תורה מחייהו

קדושה לא זזה ממקומה: הישיבה האירופאית שדמויות ההוד שחפפו עליה הטיבו לשמור על דמותה וצלמה • תורת ה' תמימה: כיצד משתלב ובמה תורם לימוד החסידות לגוף הלימוד בסוגיות הש"ס • וה' עמו שהלכה כמותו: על הדגש שניתן בלימוד ההלכה כמקצוע החותר לאמיתתה של תורה • ותן חלקנו בתורתך: עידוד התלמידים להעלאת חידושי תורה על מכבש הדפוס ועד לחלומות בדברי תורה • אני לדודי ודודי לי: בעמדנו על ספו של 'זמן אלול', ראש ישיבת 'תומכי תמימים' בברינואה שבצרפת ומחבר סדרת 'מי טל', הגאון הנודע רבי יחיאל מנחם מענדל קלמנסון שליט"א, בשיחה מקיפה ל'כי קרוב' • וללמוד אני צריך

הרב לוי יצחק הולצמן

יראת ה' אוצר

אלו הנהגות מיוחדות ראיתם אצלו בענייני יראת שמים ועבודת ה'?

"כחלק בלתי נפרד מהיותו איש שכולו תורה, ר' יוסף היה ירא שמים מופלג, "א" שולחן-ערוך איד". הוא היה מהדר במצוות בכל מאודו. בתור בחורים הבחנו בהנהגות מיוחדות בהליכותיו. כך למשל לפני תפילת שחרית, בהגיעו לפרקי 'איזהו מקומן' ו'רבי ישמעאל אומר', יש שאומרים זאת במרוצה, אבל אצל ר' יוסף ראו שזו חוויה מיוחדת, הוא היה מהרהר ומתבונן בכל תיבה, כפי שאחרים מתבוננים ב'שמע ישראל'.

"באופן כללי, הרי מצוות צריכות כוונה, ויחד עם זאת נפסק לגבי תפילה שהכוונה אינה מעכבת, ולכן גם אם אדם לא התפלל מתוך כוונה יצא ידי חובה, מלבד בברכת 'אבות', הברכה הראשונה בשמונה-עשרה. וזאת מכיוון שעצם דיבור התפילה פועל ומשפיע ובוקע שערי שמים. אבל החלקים הללו שלפני התפילה אינם תפילות, אלא דברי תורה שחכמים רצו שילמדו קודם התפילה, כדי לקיים מצוות לימוד תורה במשנה ובתלמוד.

"יוצא מכך שכאשר אומרים פרק זה לפני תפילת שחרית מבלי להבין את הפשט ולהרהר בתוכן העניין, הרי זה כמי שקורא דף גמרא מבלי להבין את המילים שמוציא מפיו, שאין זה נחשב לימוד כלל... אצל ר' יוסף אכן ראו זאת, ניתן היה להבחין כיצד הוא לומד ומעיין במחשבתו תוך כדי אמירת החלקים הללו, מהי ההגדרה של "שני ימים ולילה אחד", מהם "קל וחומר" או "גזירה שוה" ו"בנין אב" - היה ניכר שהוא מהרהר בשעת מעשה בכל דבר מהי משמעותו. זו הנהגה יומיומית שראינו אצלנו. "הנהגה נוספת שכולם ראו אצלו מידי יום ביומו בשעת התפילה, הייתה הקפדתו המיוחדת על כיוון התפילין שבראש. בשעת אמירת 'אבות עולם' לפני שמע ישראל, היה קם תדיר ממקומו במזרח היכל הישיבה והולך אל אחד התלמידים שיכוון את התפילין שיהיו בדיוק באמצע הראש. שיטת רבינו הזקן בפסקים שכתב בסידורו היא שצריך להיזהר מאוד שהתפילין יהיו "באמצע רוחב הראש ממש" והדבר הוא לעיכוב, ולכן לפני קריאת שמע, שחכמים הזהירו על חומרת הדבר שלא לקרוא אותה בלא תפילין, היה טרוד לוודא שאכן הם במקומם. (כיום רבים מביטים במראה כדי לכוון את התפילין, אך מעניין לציין כי אדמו"ר הריי"ץ מליובאוויטש זי"ע הביע חוסר שביעות רצון מה'טקס' שעושים מכיוון התפילין במראה, ואמר כי ניתן פשוט לפנות לאחד המתפללים שיכוון אותם. ל.י.ה).

"מנהג נוסף שהבחנתי אצלו היה קשור לזהירותו ההלכתית המופלגת. לפי ההלכה, אם אישה נודדת נדר וחלילה לא תוכל לקיים את נדרה, יוכל הבעל להפיר את נדרה. לעתים הייתי רואה את ר' יוסף עומד בקרן זוית ואומר "כל הנדרים שהרבנית תידור היום אני מפר", שמה תאמר משהו או תתמיד בהנהגה טובה כמה פעמים ולא תאמר שזהו בלי נדר, ובכדי שלא יהיה איוה "חששא דחששא" - היה מפר את הנדרים".

כדרכה של שיחת תלמידי חכמים, נכנס הרב קלמנסון תוך כדי דבריו לדיון הלכתי... "למרות שבעצם נחלקו בכך הראשונים ובראשם הרמב"ם והרא"ש במסכת נדרים,

לפעמים ניתן לומר שהאדם אכן "נאה דורש" אך הוא עצמו אינו אווז בזה, ולכן צריך להיות "רואים את הנשמע", כלומר שאת מה ששומעים ממנו כשהוא דורש ומלמד, יכולים לראות עליו עצמו; ואז באמת "שומעים את הנראה", כלומר שהתלמידים ישמעו ויקבלו ממנו את הדברים לא רק מן השפה ולחוץ, אלא כפי שהוא עצמו חי בזה!

הבחינו מיד שמדובר באדם בלתי רגיל, שאינו מתהלך ככל האדם...

"ייתכן שישנו ראש ישיבה שלאחר סיים למסור שיעור הוא מרוצה ושמח בחלקו, שכן לאחר שהתייגע ולמד היטב עלה בידו למסור שיעור בנוי לתלפיות. ר' יוסף לא היה כזה. היה ממש נוגע בנפשו שהבחור יבין היטב ושילמד בהתלהבות. בעת מסירת השיעור ולאחריו היה מתעניין כל העת אצל הבחורים האם הבינו היטב וכיצד קלטו את הדברים, ואם היו שאלות היה דן ומלבן אותן עם התלמידים. הוא יצר ממש אוירה של 'ריתחא דאורייתא' בין התלמידים.

"ברצוני לחזור על 'ווערטל' חסידי ששמעתי מר' יוסף וככל הנראה אינו ידוע, שכן לא ראיתי שמביאים אותו בשום מקום, והדברים ממש נאים לאומרים וממחישים את דרכו התורנית והחינוכית. על מעמד הר סיני נאמר בכתוב "וכל העם רואים את הקולות", ודרשו חז"ל שבני ישראל היו "רואים את הנשמע ושומעים את הנראה". גדולי הדורות כתבו ביאורים שונים בכוונת הדברים, ואף ישנה שיחה נפלאה של כ"ק אדמו"ר זי"ע בה מבוארת מחלוקת רבי ישמעאל ורבי עקיבא בנושא (אוצר ליקוטי שיחות, פרשת יתרו).

"והנה, מתן תורה הרי מוסיף להתקיים בכל יום ויום, וכל הלומד תורה ומלמדה עוסק בעצם בקבלת ומסירת התורה. לאור זאת, ר' יוסף ביאר את כוונת המימרא בשם חסידים הראשונים, שהדברים מתייחסים אל העוסקים בחינוך ובהשפעה. בין אם המדובר במשפיע, מגיד שיעור או ראש ישיבה - לפעמים ניתן לומר שהאדם אכן "נאה דורש" אך הוא עצמו אינו אווז בזה, ולכן צריך להיות "רואים את הנשמע", כלומר שאת מה ששומעים ממנו כשהוא דורש ומלמד, יכולים לראות עליו עצמו; ואז באמת "שומעים את הנראה", כלומר שהתלמידים ישמעו ויקבלו ממנו את הדברים לא רק מן השפה ולחוץ, אלא כפי שהוא עצמו חי בזה!"

בין ישיבות חב"ד הפזורות ברחבי העולם, יצא שמה של ישיבת 'תומכי תמימים' בברינואה למרחקים - כבית יוצר לחסידים בריאורין, המשלבים שקידה מופלאה בלימוד התורה עם חיי חסידות מלאי העמקה, חום והתלהבות. כבר קרוב לשמונה עשורים שהיא פועלת בפרוור השקט שמדרום לפרו, וממשיכה לשאת בגאון את מורשת 'תומכי תמימים' המקורית שייסד כ"ק אדמו"ר הרשב"י מליובאוויטש זי"ע, כשהיא מושכת אליה תלמידים מכל קצווי תבל.

בראשות הישיבה מלפנים עמדו דמויות הוד של גדולי החסידים בדור הקודם, בהם ראש הישיבה הגאון רבי יוסף גולדברג זצ"ל, המשפיע הדגול רבי יוסף נמנוב זצ"ל, המשפיע הישיש רבי ישראל נח בליניצקי זצ"ל ועוד רבים וטובים. על רמת הלימוד הגבוהה בישיבה תעיד העובדה שמנין מכובד מראשי הישיבות הבולטים של חב"ד בעולם נמנה על בוגריה.

זה ארבעים שנה שבראשות הישיבה מכהן הגה"ח רבי יחיאל מנחם מענדל קלמנסון שליט"א. הגר"י נולד וגדל בחצר הישיבה בברינואה כל ימיו. הוא נודע בדרך לימודו בסוגיות הש"ס וברמב"ם, וחיידושי תורתו נדפסו והולכים בסדרת 'מי טל' הכוללת עשרות כרכים. חלקם מוקדשים לל"ט מלאכות שבת, ואחרים עוסקים בעיון ובירור מעמיק בסוגיות הש"ס, בעיקר בסדרי נשים ונזיקין, כאשר אלה רואים אור בהוצאת 'מכון ירושלים' האמון על הדפסת ספרי החבר.

לקראת 'זמן אלול' בו גודשים בני התורה את היכלי הישיבות ותלמודם בידם, ברוח של התחדשות ורענונות, ופותחים את דלתות הלב לתשובה וקרבת ה' לקראת הימים הנוראים, נועדנו עם ראש הישיבה בכדי לשמוע מפיו דברי התעוררות על הגישה הראויה בדרכי החסידות ללימוד הישיבתי, על רוחה ודרכה של הישיבה עליה הופקד ועל העבודה הנדרשת בימי אלול.

ספר תורה מהלך

זכיתם ללמוד ולאחר מכן לכהן בצוות הישיבה במחיצת דמויות מופת מגדולי החסידים. נשמח לשמוע אפוא תחילה זיכרונות על אישיותם ודרכם ועל השפעתם החינוכית. למשל, שיעוריו היסודיים של ראש הישיבה, הגאון רבי יוסף גולדברג זצ"ל, היו לשם דבר. האם תוכלו לתאר כיצד השפיע על דרך לימודם של הבחורים בישיבה?

"אם נרצה להגדיר את דמותו של ר' יוסף בגדר אחד, ניתן לומר בלי כל גוזמא שהיה "ספר תורה מהלך", תורתו הייתה דין בגברא... כאשר רואים אדם ניתן לעיתים להבחין במה הוא מהרהר, האם הוא מעלה בוחחו וזיכרונות מימים עברו או שהוא טרוד בסידורים טכניים המוטלים עליו, ויש גם יהודים שניתן לראות שמוחם עסוק באיזה רשב"א או ב'קצות' מוקשה. כשר' יוסף היה הולך בדרכו היה ניתן לראות ממש במוחש כיצד ראשו ורובו תפוסים בעיון תורני, עד כדי כך שהיה מגיע את ראשו וידייו כמי ששקוע במלחמתה של תורה. זה ממש העסיק אותו בלכתו בדרך, הוא היה כה נלהב במחשבותיו עד שאפילו אנשים מן החוץ

להתאונן ש"ירוד ירדנו". במסגרת תפקידי אני פוגש הרי כמה וכמה בחורים מידי שנה... ואני יכול להעיד בלי שום ספק על בחורים נפלאים בימינו אנו, שאם ר' ניסן היה רואה אותם היה יכול להתבטא עליהם באותה התפעלות שגם בימים קדמונים היו נחשבים בתורתם, בתפילתם ובהנהגתם, ל'צירים' של חסידים למופת!"

דרך הלימוד בישיבה חסידית

בעולם הישיבות מתחילים כעת את זמן אלול וחוזרים לספסלי בית המדרש ללמוד בשקידה ובחיות יתרה. בישיבות חב"ד, מלבד סדרי הלימוד ב'נגלה' התופסים את רוב היום, ישנם גם סדרי לימוד חסידות בבוקר ובערב, וכך גם הכנות לתפילה, הליכה למקוה טהרה וכדומה. בימי סגולה מתקיימות אף התורעדות חסידיות בשעות הערב והלילה. ומלבד זאת עוסקים הבחורים ב'מבצעים' של הפצת היהדות, כפי שתיקן הרבי זי"ע. האם כל זה אינו גורע חלילה מכמות ואיכות לימוד הגמרא בישיבה?

"ראשית, כפי שכבר הזכרת, סדרי הישיבה אינם כה שונים בזמניהם מסדרי שאר הישיבות. במשך רוב שעות היום לומדים גמרא, אלא שבתחילת היום ובסופו לומדים סדרי חסידות. העיסוק ב'מבצעים' הנו בשעות שמעבר לסדרי הלימוד, כגון בימי שישי בצהריים. כך, בזמן בו רבים עוסקים במנוחה ובהכנות לשבת, בחורי ישיבות חב"ד מקמצים מזמנם הפנוי והולכים לזכות יהודים במצות תפילין. אך מעבר לכך, על לשונו של הרבי היו שגורים דברי רבינו הזקן שמי שעוסק בגמילות חסדים – בגשמיות וברוחניות – עם יהודי זולתו "נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה", והרבי היה מתבטא תדיר שדברים אלו אינם "גומא בעלמא", אלא כך הוא בפועל ממש.

"ישנו סיפור נאה עם מוסר השכל על החתם סופר. כידוע, מלבד גדלותו העצומה בתורה, ניחן החתם סופר ברוח של חסידות, וכך גם האריך תמיד בתפילותיו בכוונה עצומה ובדמעות שליש. כבר בצעירותו, בהיותו תלמיד בישיבה, התפלל באריכות, בעוד חבריו מתפללים בקצרה וממהרים ללכת ללימודם

על בחור ישיבה להקפיד על זמני הלימוד כשכיר שעות. יחד עם זאת, לא דורשים ממנו רק להקפיד על השעות ולהעביר אותן בטוב ובנעימים, אלא עליו לדעת שמוטלת עליו 'קבלנות' והיא המלאכה ללמוד היטב, להפוך להיות למדן במהותו, עד שיחלום בדברי תורה...

למשל מחמאה למישהו על עבודת ה' שלו, ומעולם לא ראיתי שיעשה זאת במשך השנים הרבות ששהיתי במחיצתו. לימים, כאשר התחלתי לעבוד בישיבה, היה משוחח איתי לפעמים אודות התלמידים, ופעם דיבר איתי על בחור אחד שהיה תלמיד מעולה, מבחירי ה'תמימים' בישיבה, ור' ניסן אמר לי עליו הגדרה כזו שפשוט נדהמתי לשמוע ממנו. הוא התבטא על אותו בחור ש"אפילו אם היה בליובאוויטש עצמה, היה נחשב 'ציר'... כוונתו הייתה, כמובן, לישיבת 'תומכי תמימים' המקורית ששכנה בעיירה ליובאוויטש, שתלמידיה הצטיינו בשקידה מופלגת בתורה והקדישו זמן רב לקניית דרכי החסידות והעבודה שכלב, והאריות שבה נחשבים עד היום הזה לדמויות מופת ול'צירים' המתארים נאמנה מהי מהותו של חסיד אמת.

"כאמור, לשמוע מחמאה מר' ניסן היה דבר מאוד נדיר, אך לשמוע הגדרה מופלאה כזו היה מאורע חד פעמי לגמרי, ולדעתי יש בדבר מסר חשוב ואקטואלי. ישנם רבים, בכל קהילות ישראל, הנוהגים להלין על ירידת הדורות, על כך שבימינו איננו מתקרבים כלל לגודל השקידה וההתמדה ועבודת ה' של אבותינו בדורות הקודמים, וכן הלאה. אך לדעתי גישה זו אינה נכונה וגם לא ברור שצריכים תמיד

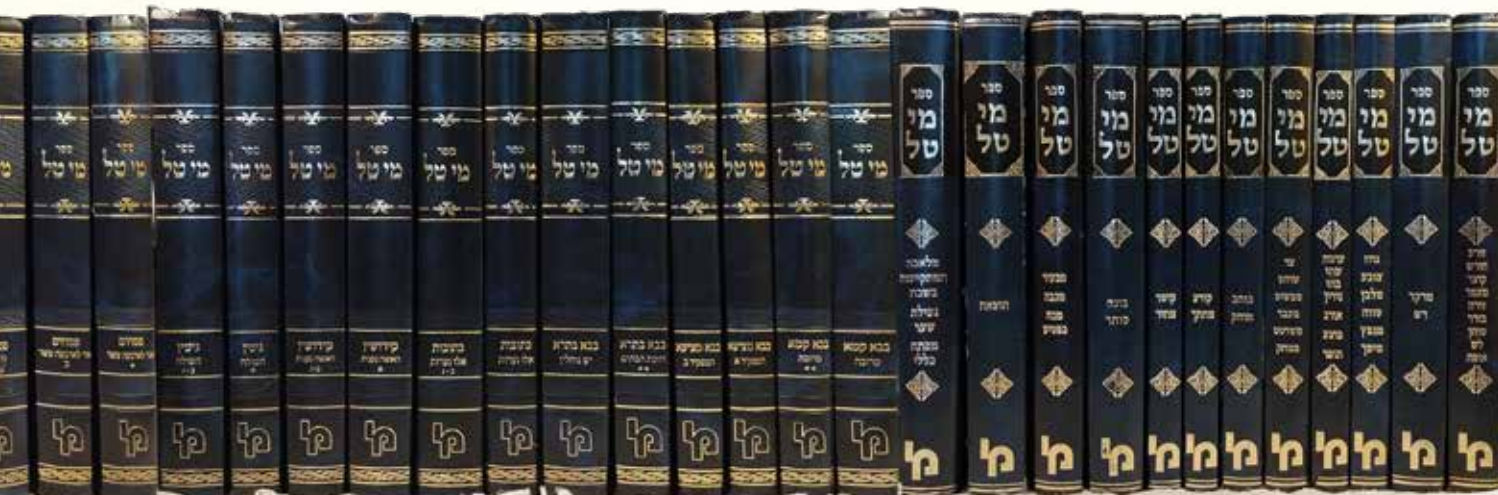
ונחלקו בזה להלכה גם המחבר והרמ"א ביורה דעה סימן רלד, האם הבעל יכול להפר את נדרי אשתו גם אם לא שמע את הנדר עצמו, כאשר הרא"ש סובר שלא ניתן לעשות זאת ורק הרמב"ם סובר שיכול להפר אף אם לא שמע – כנראה השתדל ר' יוסף למנוע את חששות הנדר לרווחא דמילתא לפחות לשיטת הרמב"ם. אלו כמה זכרונות מאותה דוגמה חיה שניצבה לנגד עינינו בהנהגותיו המלאות בראת שמים של ר' יוסף."

לא פסו חסידים מבני אדם

דמות המופת המרכזית של הישיבה בכרינואה היה החסיד הנודע ר' ניסן נמנוב... "אם ר' יוסף היה 'ספר תורה מהלך', הרי שעל ר' ניסן אפשר לומר בלי כחל ושרק את התואר 'עובד אלוקים'. חסיד שהיה מסור כולו ל'עבודה פנימית' בדרך החסידות ולמילוי רצון ה'. אשתף באנקדוטה שיש בה ללמד על שינוי ושיחור. ר' ניסן נפטר בט' אייר תשד"מ, ובמשך תקופה ממושכת קודם לכן לא היה בקו הבריאות. ההתוועדות האחרונה שלנו במחיצתו הייתה בחג הפורים, ודבריו באותו מעמד שיקפו היטב את גישתו החסידית. ר' ניסן אמר שיש לו כאבים ואינו חש בטוב, והתבטא שחסידים שנאו מאוד את המצב של חולי, משום שכאשר אדם מרגיש את עצמו ליש ומציאות זהו הדבר הגרוע ביותר. כאשר אדם בריא הוא אינו מרגיש את גופו, כל אבריו מתפקדים כשורה והוא מרגיש את הנשמה. אבל כאשר אדם במצב של חולי ר"ל, אז מרגיש הוא את הגוף, יש כאבים שמציקים לו והוא גונח, הוא חש את מציאותו וישותו במלא העוצמה..."

"רבות עסקו וכתבו על דמותו של ר' ניסן, והרוצה להתחקות אחריו ימצא בכמה מקומות את מבוקשו. אך ברצוני להצביע על נקודה מסוימת שיש לה משמעות גדולה עבור הלומדים והמלמדים בישיבות בזמננו.

"ניתן לומר שדרכו הרוחנית של ר' ניסן הייתה בקו הגבורה, היה אצלו דגש מיוחד על 'קבלת עול', והוא דרש ותבע מעצמו ומזולתו עבודת ה' מתמדת, ללא פשרות וללא הנחות. היה זה דבר בלתי מצוי בעליל שר' ניסן יאמר

תזל כטל אמרתי. הסדרות המכנסות את מעיינות תורתו של ראש הישיבה

כאשר לומדים חסידות ומתענגים מן הלימוד וההבנה, יכולים לשכוח שזו תורת ה' – בדיוק כפי שיכולים לשכוח שלומדים נגלה, ומה הועילו חכמים בתקנתם?..."

"חייך הרבי ואמר כי התשובה לטענה זו מצויה בגמרא מפורשת... החל ר' חיים להרהר ולעבור במחשבתו על סוגיות הש"ס, עד שאמר לו הרבי שכוונתו לדברי הגמרא במסכת פסחים (י, ב), שבמקרה בו אדם שכח לבדוק חמץ לפני החג, ואמרים חכמים שעליו לבדוק בפסח; אך רבי יהודה אומר שאין לבדוק בפסח, שהרי כל מטרת הבדיקה היא כדי שלא ייכשל באכילת החמץ, וכאשר מצויים אנו בפסח יש לחוש שמא כאשר יבדוק וימצא חמץ יבוא לאכול ממנו. שואלת הגמרא: מאי טעמיהו דרבנן? ומשיבה "הוא עצמו מחזר עליו לשורפו, מיכל קאכיל מיניה?!"... כך גם בעניין לימוד החסידות: הרי כל עניינה ותוכנה הוא הביטול לרצון ה' ולחכמתו, להבין כיצד הכל ממנו יתברך ואין עוד מלבדו, ואם כך – לא יתכן שמי שעוסק להחזיר בעצמו את ה"ביטול" המוחלט לקב"ה ולבער את היצר הרע וה"ישות", ישכן תוך כדי כך את העובדה שהוא עוסק בתורת ה'.

"אגב, דוגמה זו שנתן הרבי מביעור חמץ היא מכוונת ביותר. ישנה אמרה ידועה בספרים הקדושים (מופיעה בפירוש האברבנאל על התורה, בכתבי האריז"ל, בשל"ה הקדוש ועוד) על דברי המשנה הראשונה בפסחים "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר", שהדבר רומז לעבודתו של כל יהודי, שכאשר הוא נעשה בן שלש עשרה למצוות, "אור לארבעה עשר", עליו לבדוק ולבער את היצר הרע המכונה "חמץ", באמצעות "אור הנר" שהוא אור התורה.

"החפץ חיים נודע במשלויו העשירים והנוקבים, הוא היה אומר: שוו בנפשכם שאדם יעלה לשמיים ויחזור עם ספר שחיבר מלאך מיכאל... כל בני תבל בוודאי ינהרו וירוצו אליו ויתחננו לרכוש את חידושיו של מלאך מיכאל ולהגות בהם. והנה, משה רבינו אכן עלה למעלה והביא ספר שלם מפי הגבורה,

ר' ניסן אמר שחסידים
שנאו מאוד את המצב
של חולי, כי כאשר אדם
מרגיש את עצמו ליש
ומציאות זהו הדבר
הגרוע ביותר. אדם בריא
אינו מרגיש את גופו, כל
אבריו מתפקדים כשורה
והוא מרגיש את הנשמה.
אבל כאשר אדם חולה
ר"ל, אז מרגיש הוא
את הגוף, יש לו כאבים
והוא גונח, הוא חש את
מציאותו וישותו במלוא
העוצמה...

עובד אלוקים. המשפיע רבי ניסן נמנוב זצ"ל

בסדר הישיבה. פעם באו חבריו וקנטרו אותו: הבט, בשעה שהתפללת הספקנו ללמוד כבר כמה דפי גמרא. נענה החתם סופר ואמר להם: הרי אמרו חז"ל שכל המאריך בתפילה מאריכים לו ימיו ושנותיו; אם כך כאשר אני מתפלל באריכות אזכה לאריכות ימים כמה שנים יותר מכם שאינכם מתפללים באריכות, אזי בשנים אלו אספיק ללמוד הרבה יותר ממה שאתם מספיקים לחטוף בכמה רגעים אלו שאני מאריך בתפילה...

"על יסוד אמרתו של החתם סופר יש להמליץ גם על הנהוג ביישובותינו. לא זו בלבד שכאשר מנצלים חלק מהזמן ללימוד חסידות, להתוועדות רעים, לזיכוי יהודים במצוות, אזי חסר ומתמעט בלימוד הנגלה אלא אדרבה "נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה"!

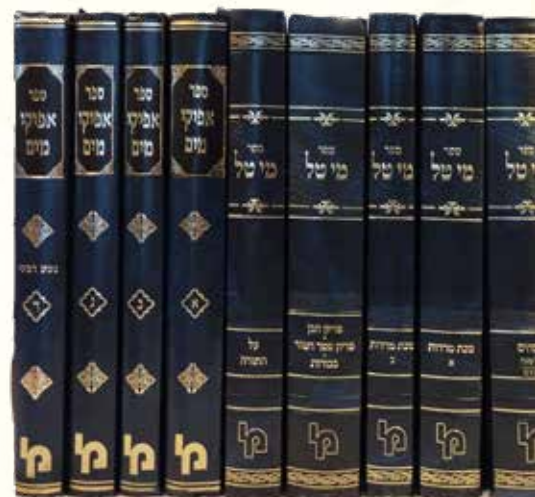
"אך ברצוני להרחיב קצת יותר על התועלת המיוחדת בלימוד החסידות, שאינו רק מקצוע לעצמו של עיסוק בעבודת ה' והעמקה בסוגיית אחדות ה' ש"אין עוד מלבדו", אלא הוא משפיע באופן מהותי על כל צורת הלימוד, גם כאשר לומדים גמרא. היה בעירנו חסיד ושמו ר' שלום בער נוטיק (היה מכונה בפי כל "שלום בער הגדול"). הוא היה בעל זיכרון נפלא ובעל שמועה, והוא פרסם קונטרס במכונת-כתיבה ("סטנסיל") בו העלה על הכתב סיפורים שקיבל מאבותיו ורבותיו החסידים.

הוא מספר שם שבאחד ממפגשיו של הרבי הרש"ב עם הגאון ר' חיים מבריסק, שאל ר' חיים את הרבי מה החידוש שחולל בשיבת תומכי תמימים, הרי ישנן כבר ישיבות שלומדים בהן היטב. הרבי השיב לו שכאשר לומדים בעיון גדול את השכל הנפלא שבתורה, עלול הלומד להתענג ממנה כפי שלומדים כל חכמה שהיא ולשכוח שמדובר בתורת ה', והדבר מעמיד בסכנה את התקשרותו של הלומד אל התורה. וכידוע, הימים ההם היו ימי צר ומצוק לישראל, כאשר נגע ההשכלה פשה גם בין חדרי תורה באמצעות ספרי כפירה ורוחות חולין שהפילו חללים רבים. לעומת זאת – המשך הרבי ואמר – כאשר לומדים גם חסידות, כפי שהונהג בסדרי ישיבת תומכי תמימים, זוכרים תמיד שכל תיבה שלומדים היא תורת ה' ואנו מתקשרים עימו יתברך בעת הלימוד.

"ר' חיים לא ויתר והקשה שוב: "הרי גם

איש התורה. הגר"י גולדברג זצ"ל בשיעור בנאות דשא בשנים קדמוניות

הקב"ה, מקבלים מבט אחר לגמרי על לימוד התורה. ואז לא זו בלבד שהדברים הללו אינם פוגעים או ממעטים חלילה בלימוד הנגלה, אלא אדרבה הודות להם נעשה הלימוד עשיר ומוצלח באין עורר. כאשר לומדים תורה וחשים שהיא תורת ה', נעשית אצל האדם "קביעות בנפש" ללימוד התורה ולא רק "קביעות בזמן", והיא הופכת בצורה עמוקה יותר ויותר ל"תורת חיים" שמנחה את האדם בכל אורחותיו.

"אגב, גישה זו יכולה להסביר אמירה יוצאת דופן ששמענו מפי הרבי בעת השיחה האחרונה שהקדיש לתלמידי ישיבות תומכי תמימים, בראש חודש חשוון תשנ"ב. בדבריו באותו מעמד, הרבי עודד כרגיל את הבחורים להוסיף בלימודם בשקידה ובהתמדה, ואז הוסיף שזה צריך להיות עד כדי כך "שגם כשמתעוררים באמצע השנה חושבים מיד בלימוד התורה, ויתרה מזו: אפילו בשעת השנה חולמים על עניין בתורה, כולל גם פלפול בתורה!"

"לכאורה צריך להבין: מה הפשט בזה? וכי אדם יכול להזמין חלומות כרצונו?... אלא הפשט הוא, שאדם אינו חולם על דברים שחשב עליהם סתם במשך היום, אלא הוא חולם על מה שהוא חי בו. כשיש נקודה שנוגעת בעומק נפשו, יתכן שחשב עליה רק כמה דקות ביום אך הוא יחלום דוקא עליה ולא על מה שהעסיק אותו אפילו במשך רוב היום. כך יתכן שאדם ראה מחזה מסוים לפני עשרים שנה, אך הוא חדר בעמקי לבבו והוא עשוי לחלום עליו גם כעבור שנים רבות. כנראה זוהי כוונתו של הרבי, שמוטל על בחור ישיבה ללמוד תורה באופן כזה שתהיה נוגעת בנפשו, ואז בוודאי גם יחלום על כך. לימוד החסידות הופך את הלימוד לדבר שנוגע בלב ובנפש.

"בכלל, הרבי הפליג רבות במעלת העניין של חידושי תורה, דהיינו שלא רק לומדים בשקידה אלא גם משתדלים "לאפשט לה", כלשון זוהר - להוסיף ולהגדיל את התורה באמצעות כתיבת חידושים וביאורים. ואכן,

שואלת הגמרא: מאי טעמיהו דרבנן? ומשיבה "הוא עצמו מחזר עליו לשורפו, מיכל קאכיל מיניה?!"... כך גם בעניין לימוד החסידות: הרי כל עניינה ותוכנה הוא הביטול לרצון ה' ולחכמתו, להבין כיצד הכל ממנו יתברך ואין עוד מלבדו, ואם כך – לא יתכן שמי שעוסק להחדיר בעצמו את ה"ביטול" המוחלט לקב"ה ולבער את היצר הרע וה"ישות", ישכח תוך כדי כך את העובדה שהוא עוסק בתורת ה'

הגמרא, וכיצד אפשר לברך על כך את ברכת התורה. ומבאר שכל פרט בתורה חקוק הוא לפני השי"ת במרומים, ואין ספק כלל שכל מה שנאמר בספרים שחיברו צדיקים שלמדו תורה לשמה, את כולם ממש אמר ה' ובאותו הלשון, אפילו את הסברות שעליהן נאמר שהן "ברותא" או "תויבתא"! ובוודאי גם בהן טמון עומק רב, אלא שלעניין הכרעת הסוגיא הדברים נדחו.

"כשלומדים חסידות עם תובנות כה עשירות עד כמה הדברים הם רצונו וחכמתו של

מהקב"ה בעצמו, ואיך יתכן שלא כולם רצים ומשתוקקים להגות בו ללא הרף?... ולענייננו, החסידות מאירה את מהותה של התורה ככזו שמגלה לאדם את חכמת ה' ומאפשרת לו להתקשר עימו יתברך, ומשכן ברור שהלומדים חסידות בקביעות ומפנימים את תכניה לקרבם – נותנים אל ליבם תחילה וראש את המבוקש האמיתי בלימודם בתורה: ההתחברות עם נותן התורה.

"בדרך הצחות יש להוסיף על כך שהרי בכל ספר כתוב בתחילה מיהו המחבר, ואם כך לכאורה היו צריכים לרשום באותיות קידוש לבנה על דף השער של כל חומש "חומר בידי הקב"ה"... ואכן, הרמב"ן בהקדמתו לפירושו על התורה כותב שמה רבינו לא רשם את התורה שבכתב בעצמו, שהרי התורה קדמה לבריאת העולם, אלא "היה משה כסופר המעתיק מספר קדמון וכותב", משה רבינו עלה לשמים והעתיק כביכול מילה במילה מספרו של הקב"ה. תודעה זו על קדושת התורה צריכה להיות חקוקה בנו בשעת הלימוד, וכאשר הלימוד רווי ברוח החסידות, כתוצאה מלימוד החסידות ומפעולתן של ההתוועדויות, אזי על השער של כל מה שלומדים אכן חקוק כביכול ש"חומר בידי הקב"ה"!

"כאן המקום להדגיש עד היכן מגיעה מחשבת החסידות והדגשתה על כך שהתורה היא רצון ה' וחכמתו. זה עתה, בכ' מנחם-אב, היה יום ההילולא של הגאון המקובל רבי לוי יצחק זצ"ל, אביו של הרבי זי"ע. בכתביו רושם הוא הגדרה מופלאה על קדושת התורה. כידוע, ישנן מקומות בש"ס שמובאת סברא והגמרא מסיקה שהסברא הזו דחוויה בעליל. כך למשל בסוגיית הגמרא בפסחים שהזכרנו לעיל ובמקומות נוספים, מתבטאת הגמרא במילים "הא דרב אשי ברותא היא", כלומר יש להוציא סברא זו לחוץ; או בנוסח אחר "בדותא היא", שאינה סברא נכונה. רבי לוי יצחק מעיר שאם מדובר פשוט בסברא לא נכונה, תמוה מפני מה כתבו אותה חכמי ישראל בכלל דברי

חיים שיש בהם. הרב קלמנסון בלהט שיחו בעת התוועדות עם אברכים מקשיבים

זכינו שבאופן עקיב היה מעורר את ישיבתנו בכתיבת ופרסום קובצי חידושי תורה היוצאים תמידין כסדרן למעלה מיובל שנים.

"היסוד שעליו דיבר הרבי בלהט – ותבע אותו במיוחד מהבחורים – הוא שעליהם לעסוק בתורה עד שיוכלו לחדש חידושי תורה. ובמאמר מוסגר אוסיף: בהמשך לכך, גם אני דורש זאת מהבחורים. כך זכיתי שהשנה ניגש אלי בחור ואמר: "חלמתי בלילה על חידוש בתורה..." – זה בדינו! צריכים לדעת שדרישות כאלה אינן בשמים".

ק"מ ליה בדרכה מיניה" – במבט פנימי

זו אמנם לא הבמה המתאימה לשיעור כללי, אך האם תוכלו לשתף את הקוראים בחידוש נאה מבית מדרשכם?

"בשנה החולפת למדנו מסכת כתובות ועלה בידי ביאור חסידיו על סוגיא בגמרא. הגמרא (בדף ל) דנה בסוגיא הידועה של 'ק"מ ליה בדרכה מיניה', שכאשר אדם מתחייב בשני עונשים על מעשה אחד, כגון מי ששרף בשבת את שדהו של חברו, פטור משלומים על הנזק שכן חייב מיתה על חילול שבת. לרבי נחוניא בן הקנה ישנה שיטה מיוחדת, הוא "היה עושה את יום הכיפורים כשבת לתשלומין, מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין, אף יום הכיפורים". כלומר, לדעתו גם כאשר אדם עבר על כרת ולא על מיתת בית דין, אומרים שהעונש החמור פוטר אותו מהעונש הקל.

"הגמרא דנה בהרחבה בניסיון להבין מהיכן למד רבי נחוניא חידוש שכזה. ולכאורה ישנה קושיה חזקה על דבריו: הרי כל הרעיון של 'ק"מ ליה' הוא שכיוון שהעונש החמור חל ברוזמנית עם העונש הקל, לכן הוא פוטר אותו מהחייב הקל או שעוקר אותו. דבר זה קיים במקרה בו ישנו חיוב מומין ומיתת בית דין, שכן שני העונשים חלים יחד מיד. לעומת זאת, כרת ומיתה בידי שמים אינם עונשים שחלים מיד, אלא שבגיל חמישים או שישים ימות. אם כך, הרי כיוון שאין החייבים באים ביחד, מדוע יפטור החייב החמור שיחול רק בעוד שנים רבות את החייב הקל שחל על האדם כעת?

"ניתן להסביר זאת מתוך מבט חסידיו. בחסידות מבואר שרוב התנאים והאמוראים עסקו בעיקר בנגלה שבתורה, כמו שנאמר על רב יהודה שכל עיסוקו היה בדיני נזיקין, ואילו בעלי קבלה היו מועטים. הדוגמה במאמרי חסידות לתנא שהיה בעל קבלה היא מדרמותו של רבי נחוניא בן הקנה, שמוכר וממנו מעט בנגלה, אך חיבר את ספר הקנה בקבלה. מסתבר אם כך שגם בדברי הנגלה של תנא מ"מארי קבלה" נוכל להבחין בכך שנשמחו נחצבה מהיכל הפנימיות.

"ואכן, בנושא עונש הכרת מבואר בפנימיות התורה – כפי שהאריך בכך רבינו הזקן באגרת התשובה – שלא מדובר בחייב שיחול רק בעתיד, אלא הנשמה נכרתת רח"ל מיד משורשה הרוחני, אלא שבימים ההם הייתה לאדם יכולת להמשיך לחיות מהשפע הרוחני שנותן בנשמתו למשך תקופת שנים מסוימת, ואילו כיום שהנשמות נמוכות יותר, יכולות הן אף להאריך ימים ולקבל חיות מן הקליפות. ניתן לומר שר' נחוניא בן הקנה שעסק בפנימיות התורה, פסק גם הלכה למעשה לאור

נענה החתם סופר ואמר להם: הרי אמרו חז"ל שכל המאריך בתפילה מאריכים לו ימיו ושנותיו; אם כך כאשר אני מתפלל באריכות אזכה לאריכות ימים כמה שנים יותר מכם שאינכם מתפללים באריכות, אזי בשנים אלו אספיק ללמוד הרבה יותר ממה שאתם מספיקים לחטוף בכמה רגעים אלו שאני מאריך בתפילה...

זאת שהכרת חל בעצם מיד ולכן פוטר את האדם מהחייב הקל יותר.

"ועוד יש להוסיף ולדקדק בכך. אביי ורבא נחלקו בגמרא בכוונת דברי רבי נחוניא, לדעת רבא הכוונה היא דווקא לעונש כרת ואילו לדעת אביי גם בעונש של מיתה בידי שמים נפטר האדם מהחייב הקל. רש"י מסביר שרבא מצמצם את הדברים דווקא לכרת שכן הוא עונש חמור יותר ממיתה בידי שמים, כי בכרת "הוא זורעו נענשים". ולכאורה, מדוע רש"י התמקד בחומרה זו שבכרת, ולא בכך שחייב כרת מת מוקדם יותר, בגיל חמישים, ולא כמיתה בידי שמים שהיא בגיל שישים. כמו כן, גם אם כרת יותר חמור, עדיין גם מיתה בידי שמים היא עונש חמור הרבה יותר מדיני ממונות, ומדוע רבא מחלק ביניהם?

"אבל נראה שרש"י סבר שהנקודה שהזכרנו מקודם היא שהפריעה לרבא, שבכרת ניתן לומר שעונש מסוים חל כבר כעת, שכן הוא כולל כליו בניסיון זה יכול להתחיל מיד. לעומת זאת מיתה בידי שמים תתרחש אך ורק בעתיד. ואילו בכדי לבאר את שיטת אביי שכולל את כל אופני המיתה בידי שמים, נזדקק להגיע לדברי חסידות במהותו של העונש, שהוא חל למעשה מיד ברוחניות העניינים..."

ארבע אמות של הלכה

מהי הגישה של ישיבת "תומכי תמימים" ללימוד הלכה?

"לעתים נשמעת טענה ששיבה נועדה ללימוד גמרא בלבד, בין אם מתוך עיון בסוגיות או לימוד לבקיות בכדי להספיק להקיף כמה שיותר דפים ומסכתות, ואילו לימוד הלכה נתפס כעניין פרקטי שנועד בעיקר לאברכים בשלב מתקדם או לבעלי בתים שלומדים הלכה למעשה בשיעור בבית הכנסת. אך כאשר מתבוננים במהותה של התורה שהיא חכמתו ורצונו יתברך, הרי לא זו בלבד שצריכים לחיוב המוטל על כל אחד ללמוד הלכה כדי לדעת כיצד לנהוג בחיי היום-יום, אלא מרגישים את

נחיצות העניין שיהיה "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" דווקא. כלומר, שההלכה אינה רק תוצאה פרקטית, אלא יש כאן איכות אחרת ומעלה אחרת לגמרי כאשר הלימוד מביא לידי מעשה. ולכן ההלכה גם נחשבת "אמת לאמיתו", שמידת האמת האלוקית שבה נעלית עוד יותר משאר ענייני התורה.

"בשנת תשל"ג אמר הרבי מאמר חסידות בחדרו הקדוש עבור קבוצת תלמידים שנסעה לשליחות בשיבה באוסטרליה. היה זה צעד נדיר ביותר, בשונה מהסדר המקובל בו נשא הרבי מאמרי חסידות בעת ההתוועדויות לכלל הציבור בהיכל בית המדרש. המאמר עסק בדברי חז"ל "אל ייפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכהו". לכאורה הדברים תמוהים, מדוע צריך אדם להיפרד מחברו דווקא בדבר הלכה בכדי שיוכר אותו. העניין הוא, שכאשר נמצאים יהודים בכפיפה אחת אזי הם קשורים ודבוקים מתוך דיבוק חברים ואהבת ישראל, ואילו כאשר נוסעים ומתרחקים זה מזה, בתחילה נוצר ריחוק מקום וככל שהזמן חולף נעשה ריחוק גם בזמן, דבר שמחליש ומעמעם את האהבה והקשר ביניהם. לפיכך יש להיפרד מתוך דבר הלכה –

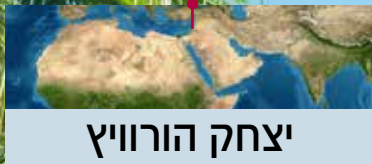
הסביר הרבי – משום שדווקא בה ישנה מעלה מופלאה. מצוות התורה תלויות בזמן ובמקום, כך למשל קרבתו ניתן להקריב בבית המקדש בלבד ובשעות היום ולא בלילה; אך לעומת זאת, מי שהוא "עוסק בתורה עולה", יכול ללמוד בצרפת הרחוקה הלכות עולה בשעת לילה מאוחרת, כלומר לא במקום ולא בזמן המתאימים לקיום המצוה, ובכל זאת נחשב הדבר "כאילו הקריב עולה", כי בכוח לימוד ההלכה לרומם את האדם למצב שלמעלה מזמן ומקום, שלא יהיה מוגבל בהם. כל התורה נעלית מזמן ומקום, אך המעלה הזו בולטת בעיקר בהלכה, שמחד היא עוסקת במעשה בפועל שהוא מוגדר בזמן ומקום ולאידך היא נלמדת בכל זמן ובכל מקום, וזוהי ניכרת מעלתה. כך, כאשר נפרדים מתוך דבר הלכה, יוצרים קשר שהמרחק לא יכול לפגוע בו.

"מכוח התפיסה החסידית של מעלת לימוד הלכה, נקבע בישיבותינו אחרי הצהריים סדר מיוחד ללימודי הלכה. אמנם הוא אינו סדר ממושב, אך במסגרת זו יכול הבחור במשך תקופת לימודיו בישיבה להכיר ולדעת היטב את כל ההלכות הצריכות בחיי היום-יום, שהן כל הלכות אורח-חיים – תפילה ושבת וימים טובים, והלכות יום-יומיות ביורה-דעה. זהו חלק עיקרי מהעושר הרוחני של ישיבות תומכי תמימים".

חסיד הוא מסודר

הישיבה בכרינואה נודעת בהקפדה היתרה שלה על שמירת זמני הלימודים, כאשר כל דקה בסדרי הלימוד היא 'קודש קודשים'. למעשה, הדבר מבוסס על גישתם של רבותינו נשיאינו אדמו"רי חב"ד לדיוק בזמני הלימוד. נשאלת השאלה, האם אין בזה משום עיסוק בטפל ביחס לעיקר שהוא עצם הלימוד?

"ניתן לבאר את הדברים בסגנון ההלכה. ישנו שכיר שעות וישנו קבלן: שכיר שעות

יצחק הורוויץ

מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ
סיפורים של אור מבתי חב"ד ברחבי העולם

טיסת החילוץ: הבשר והנשמות שהגיעו הביתה

הרב אריה ליב איידלקאפ • פודגוריצה, מונטנגרו

"כשהגענו לכאן", מספר הרב איידלקאפ, "היינו צריכים לבנות הכל מאפס. במקביל למאמצים הכבירים שהשקענו, עורדה אותנו העובדה כי היהודים המקומיים שמחו מאוד לבואנו, וכך אט אט בנינו את הקהילה. כיום אנו עומדים בקשר עם מאות יהודים בכל רחבי המדינה. רבים מהם מרוכזים סמוך לבירה, כאשר גם הערים האחרות מצויות במרחק שעת נסיעה, כי בסך הכל מדובר במדינה קטנה".

ההיסטוריה של יהודי מונטנגרו החלה עוד בימי רומי העתיקה, כאשר סוחרים יהודיים התיישבו במפרץ קוטור ובדוקליה העתיקה, שהריסותיה ממקומות בקרבת מרכז העיר פודגוריצה, ועדות לכך התגלתה בדמותם של בתי הקברות היהודיים. היהודים המשיכו להתגורר באזור גם תחת השלטון העות'מאני, כאשר רוב היהודים בעת ההיא היו מגורשי ספרד שהגיעו מספרד ופורטוגל דרך בוסניה. אחד מאותם יהודים היה משיח השקר שבתי צבי שר"י שסחף אחריו חלקים גדולים מהקהילה היהודית דאז, ולימים הוגלה למבצר אולצ'ין שבדרום מונטנגרו, שם מת. לאחר מסע כיבושיו של נפוליאון התיישבה במדינה קהילה יהודית אשכנזית שגם הקימה בית קברות בקוטור הקיים עד היום הזה ומתוחזק באופן שוטף, אך עם זאת בית כנסת מוסדר מעולם לא קם במדינה. מלחמת העולם השנייה, כאשר כבשה גרמניה הנאצית את מונטנגרו ויהודים רבים מתושביה נספו, הי"ד, חלקם מצאו מקלט ומסתור אצל שכניהם הגויים.

בשנת תשע"ב, ביוזמת הרב קפלן, החלה להתרקם באופן רשמי קהילה יהודית, וראש הממשלה איגור לוקשיץ' הכיר בדת ישראל כאחת הדתות הרשמיות במדינה. באור של הרב

מצאנו את עצמנו מורחקים מהעיר והקהילה אותה טיפחנו, ובמצב בו ידינו כבולות ואיננו יכולים לשוב אליה".

מה שהשלטונות האטומים לא ידעו הוא כי אמנם אפשר להרחיק גיאוגרפית שליח מעירו, אך בלתי אפשרי להפריד אותו משליחותו. הרב איידלקאפ ומשפחתו החליטו שיהי מה, אם לסוץ' הם אינם יכולים לשוב עוד – הם ימצאו פינה אחרת עלי אדמות לתקן אותה במלכות שדי. הידע שרכש בשפה הרוסית במהלך שנות שליחותו ברוסיה היווה יתרון, והרב חיפש יעד חדש במרחב המדינות דוברות הרוסית שאינן נתונות תחת השלטון הרוסי. כך הגיעה אליו ההצעה להגר למונטנגרו. "הרב יואל קפלן שליט"א, רבה של אלבניה ושליח חב"ד לסלונקי שביוון ומדינות הבלקן הסמוכות פנה אליי", מספר הרב איידלקאפ, "והציע לי לבוא ולפעול במונטנגרו שאף שאינה כיום חלק רשמי מרוסיה, הייתה שנים ארוכות חלק מהגוש הקומוניסטי ומשכה אליה באופן מסורתי דוברי רוסית, ביניהם יהודים רבים. כך הגעתי עם משפחתי לבירת המדינה, פודגוריצה, וכל השאר היסטוריה..."

מונטנגרו, המכונה 'פנינת הבלקן', היא ללא ספק אחת המדינות המרהיבות ביותר באירופה. זו מדינה קטנה לחופי הים האדריאטי, בה מתגוררים כ-660,000 תושבים בלבד, והיא משלבת נופי הרים מושלגים, אגמים צלולים, חופים ציוריים, כפרים וערים עתיקות שהזמן פסח עליהן. יופייה של המדינה היה במשך שנים כמו סוד בלקני שמור, עד שהיא פרצה בשנים האחרונות לתודעה הבינלאומית והפכה למוקד תיירותי המושך אליו רכבות מטיילים מידי שנה, בהם רבים מישראל.

כ ל לא נעים לקבל צו גירוש מהעיר בה התגוררת במשך עשור וחצי מחיך ובה השקעת את נשמתך וכלל משאביך, אבל לצער הלב זה בדיוק מה שקרה לשליח הרב אריה ליב איידלקאפ, שעשה תחילה בשליחות הקודש של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע שנים ארוכות בעיר הנופש סוצ'י שבדרום רוסיה.

הרב איידלקאפ נולד לפני קרוב לחמישים שנה בארצות הברית, ואת ילדותו ונעורות עשה במוסדות החינוך והיכלי התורה החב"דיים המרכזיים. לאחר נישואיו, הגיע עם משפחתו לסוצ'י, העיר הנאה והפורחת בשלל צבעים – שהייתה מדבר שממה מבחינה רוחנית. הרב קיבץ את יהודיה והקים בה מרכז קהילתי ובית כנסת רחב ידיים. בעיר שוכן ארמון הקיץ של נשיא רוסיה, ולדימיר פוטין, ובמסגרת שליחותו סיפק הרב איידלקאפ גם מענה בדמות שירותי יהדות ומזון כשר לכל דורש מקרב אנשי הממשל מישראל והעולם כולו שהגיעו למעונו של הנשיא בימות הקיץ.

תחת שרביטו של הרב גדלה הקהילה היהודית ושגשגה – ואז נקטעה השליחות באיבה. במפתיע, בעיצומה של שנת תשע"ז, הודיעו לו השלטונות כי מכאן והלאה אשרת הכניסה שלו למדינה לא תחודש עוד, ולמעשה הוא יגורש מרוסיה. "אמרנו לי שישנן בעיות בוויזה שלי, בלי שנידבו הסברים נוספים", מספר לנו הרב. "לאחר מכן התברר כי כלל השלוחים במדינה שלא היו אזרחים רוסיים קיבלו הוראה דומה. השלטונות החליטו כי רק רבנים אזרחי רוסיה יכולים לכהן בה ברבנות, ומשכן לא היה הרבה מה לעשות בעניין. כך

השבת נועם הנשמות. שולחן השבת בבית חב"ד פודגוריצה ערוך לקבל המוני האורחים

פרסומי ניסא. הרב ארנפלד במפגש עם יהודים בימי החנוכה

חג הפסח ועריכת ליל סדר ציבורי שמושך אליו המונים. "כבר בהיותנו ברוסיה גיליתי דבר מעניין", מספר הרב. "חכמינו אומרים שמצוה שעם ישראל מסר עליה את נפשו – נותרה עמהם לאורך כל הדורות. להבנת, זה מה שהתרחש גם עם המצות לפסח. במשך שנות הקומוניזם לא היו בתי כנסת פעילים, נאסרו התכנסויות דתיות והשלטונות רדפו אחר שומרי המצוות גם כשירדו למחתרת. ועם זאת, גם בימי הקומוניזם הצליחו יהודים רבים לשמור במסירות נפש על מצות מצה. בקהילות רבות התארגנו יהודים מקומיים מבעוד מועד, הכשירו תנורים, החביאו שקי קמח ואפו מצות בסתר כשכל משפחה מקבלת מצות בודדות. לכן, גם ילדים שגדלו בשבעים שנות הקומוניזם

מעמידים של הדלקת נרות חנוכה בחנוכויות מרכזיות בכל הערים במונטנגרו, דבר שרומום את רוחם של יהודים רבים וזקף את קומתם. באחת הערים, יהודי אחד שצפה בהדלקה ניגש אלינו על מנת להכירנו, סיפרנו לו על המרכז היהודי החדש שנפתח והזמנו אותו לשבת הקרובה. הוא הגיע לבקר והיה אחוז תדהמה. הוא לא העלה בדמיונו שייסחף לחוויה נשמית מטלטלת שכזו. מאז הוא עומד עמנו בקשר תכוף, כשחייר הרוחניים השתנו לבלי היכר".

אחת הפעולות המרכזיות של בית חב"ד, כמו כלל בתי חב"ד בעולם, היא חלוקת ומכירת מצות שמורות – "מיכלא דאסוותא" ו"מיכלא דמהימנותא", כלשון הזוהר – לקראת

איידלקאפ הביא תנופה גדולה ליוזמה, ובשנת תש"פ מונה הרב איידלקאפ לרבה של המדינה בטקס מיוחד שנערך בהשתתפות נשיא המדינה מילו ג'וקאנוביץ'. "כיום יש לנו ב"ה פעילות ענפה", מספר הרב, "הכוללת תפילות כסדרן, סעודות שבת, שיעורי תורה לגברים ולנשים, פעילות לילדים ונוער ועוד. כמו כן, ייסדנו גוף כשרות המפעיל גם קייטרינג כשר עבור הקהילה היהודית והמטיילים האורחים, וירינו גם אבן פינה לבית כנסת גדול ונאה העומד לקום על מגרש בלב העיר שנותרם על ידי הממשלה המקומית. יש לציין כי לאורך השנים העם המונטנגרי תמך בעם היהודי, וכנזכר שהמונטנגרים סייעו להסתיר יהודים מפני הנאצים בימי השואה. יש לנו יחסים מצויינים עם השלטונות, מה שמתבטא בין היתר בהקצאת השטח לבניית בית הכנסת, כאמור, ובמספר האפסי של תקריות אנטישמיות במדינה. כמו כן, המדינה מכירה בחגים היהודיים, ויהודים שביקשו שלא לעבוד ביום כיפור, למשל, קיבלו אישור לכך".

ואהבת - כיצד?

"הגענו הנה לקראת חג הפסח", מספר הרב איידלקאפ, "כאשר הפתיחה הרשמית של בית חב"ד תוכננה לל"ג בעומר. התקשרנו לכמה יהודים שפרטיהם היו בידינו כדי להזמין אותם לעשות עמנו את השבת הקרובה, והנה הופתענו מכמות האנשים שהגיעה. באותו ליל שבת הגיעו למניין שפתחנו יהודים שמעולם לא פקדו בית כנסת בחייהם. ארשת פניהם הייתה נרגשת, ממש כמונו, ובקידוש שנערך לאחר התפילה הכל הביעו שמחה גלויה לכבוד העידן החדש שנפתח בחיי יהודי המדינה. למחרת, בשבת בבוקר, היה לנו מניין שעשה היסטוריה, במהלכו ערכנו חגיגת בר מצוה לשלושה נערים, כמו גם עליה לתורה של כמה יהודים נוספים לראשונה בחייהם. לאחר התפילה ערכנו קידוש והתוועדות, שאליה הצטרפו עוד ועוד אורחים שהשמועה על בואנו הגיעה לאוזניהם. הגיעו הדברים לידי כך שבמוצאי שבת, לאחר הבדלה, מגודל השמחה הספונטנית אף אחד לא רצה ללכת – עד שהעובדים העבירו את שעות החשמל ממצב שבת למצב חול וחלק מהאורות כבו...".

"לאחר מכן, בחגי תשרי, ערכנו לראשונה אירועים גדולים בראש השנה, יום הכיפורים, סוכות ושמחת תורה, אליהם הצטרפו יהודים רבים. בחג החנוכה, כתקנתו של הרבי, קיימנו

ב"ה

אור המועדים

מבחר מאמרים לכל חג מתוך
'תורה אור' ו'ליקוטי תורה'
לאדמו"ר הזקן עם ביאור
בהיר וסיכומים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להעלות נר תמיד. הרב איידלקאפ והרב ארנפלד בהדלקת חנוכייה מרכזית באחת מערי מונטנגרו

נרתמתי לעזרה למענן, והפכתי עולמות עד ששוחרר
 חופשי לביתו ולחיק משפחתו. אם תשאלו: מה גרם לי
 להשקיע משאבים רבים כל כך עבורו? פשוט, זוהי מצות
 "ואהבת לרעך כמוך". אך כיצד אפשר לאהוב באמת כל
 יהודי, גם זה הנראה כה שונה ממך? כך למדנו בספר
 התניא (פרק לב) שאם אנו מתבוננים בשורש הנשמה
 של כל יהודי - אנו מוצאים שכולה טוב

איידלקאפ, והוא נזכר בסיפור אחד שאירע לפני מספר שנים (להלן בשינויים קלים). זה קרה בימי פרוץ הקורונה בשנת תש"פ, כאשר השמים נסגרו, המטוסים שבתו ומקומות הנופש של מונטנגרו שממו כליל. אין יוצא ואין בא. הרב איידלקאפ נשאר יחד עם בני הקהילה, והחל להתכונן לקראת חג הפסח שמשמש ובא. מצות יש, תפוחי אדמה יש, יין במשורה יש, אך בשר כשר לסעודת החג לא היה בנמצא - לא בשר עוף ולא בקר. הבשר הכשר המתין בישראל למשלוח למדינה הבלקנית שמעבר לים, אך טיסות אין, ואין כל דרך לשלוח את הבשר ליעדו.

"חקרנו, דרשנו ושאלנו אם מישוהו במקרה מגיע איכשהו מהארץ אלינו או אפילו לאחת המדינות השכנות, אבל לא מצאנו מאומה.

חייו הקבועים, וישנם לא מעט מבקרים שכעבור זמן הודו בפניי כמה השהות אצלנו בשבת קודש השפיעה על חייהם. במקביל, ישנם גם יהודים שומרי מצוות המבקרים בעיר למטרות נופש, ורבים מהם נחשפים דרכנו לראשונה ללימוד מעמיק בספרי חסידות ופנימיות התורה. הוא אשר אמרתי: תפקידנו להזין כל יהודי - כל אחד במצבו הוא - ולדאוג לו לצרכי גופו ולבקשת נשמתו".

מזודה אחת ושתי משפחות

"לאורך כל הדרך בשליחותנו ראינו סייעתא דשמיא מופלאה ואת כוח ברכותיו של צדיק, הרבי זי"ע, בכל אשר פנינו", אומר הרב

ולדאבוננו כמעט לא ראו חיים יהודיים בעיניהם - ראו את הוריהם אוכלים מצות בפסח, ומשכך גם הם באים כיום לרכוש מצות לחג. לקראת חג הפסח אנו מפרסמים בכל העיתונים במדינה על מועדי אספקת המצות, ומאות יהודים מיטלטלים בדרכים באדיקות על מנת להשיגן. חלקם גם באים אחר כך לליל הסדר הציבורי, כאשר פעמים רבות זו נקודת ההתחלה לחידוש הקשר שלהם עם יהדותם".

בשנים האחרונות, כאשר החלה הנהירה התיירותית למדינה, הפך המרכז החב"די לכתובת לכל עניין יהודי. על מקרה מעניין מספר הרב: "יום אחד הגיעה אלינו אישה יהודייה שעלתה לישראל מאוקראינה, ותינתה בפנינו את צרתה. היא הגיעה למונטנגרו לחופשה יחד עם בעלה, אבל בעת שהתכוונו לשוב לארץ ישראל עצרו את בעלה בשדה התעופה המקומי בטענה שהוא מבוקש על ידי האינטרפול, המשטרה הבינלאומית. הלכתי לבקר את היהודי בתא כלאו ופגשתי אדם הגון בעל עיניים טובות, שנראה כמו שאינו שייך כלל למקום בו הוא נמצא. הלה סיפר לי כי הוא עלה לארץ מאוקראינה, שם היה מהנדס בחברה שבעליה רשם אותה על שמו ללא ידיעתו, תוך שהוא מבצע פשעים נגד החוק. מאז עברו שנים רבות, כשבינתיים מיועדנו אינו יודע על כך דבר - עד לרגע שעצרו אותו בשדה התעופה. כמובן, נרתמתי לעזרה למענן, והפכתי עולמות עד ששוחרר חופשי לביתו ולחיק משפחתו. אם תשאלו: מה גרם לי להשקיע משאבים רבים כל כך עבורו? פשוט, זוהי מצות "ואהבת לרעך כמוך". אך כיצד אפשר לאהוב באמת כל יהודי, גם זה הנראה כה שונה ממך? כך למדנו בספר התניא (פרק לב) שאם אנו מתבוננים בשורש הנשמה של כל יהודי - אנו מוצאים שכולה טוב. "ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש, מצד שורש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחולקים". ובכן, כאשר המיקוד הוא על הנשמה הפנימית ולא על האפיונים החיצוניים, אפשר ואפשר לאהוב כל יהודי באשר הוא".

בינתיים, התיירות אל המקום הלכה וגברה וזרם המטיילים לא פסק. הרב איידלקאפ הבין כי הוא זקוק לעזרה מיידית, וכאן נכנסו לתמונה הרב אליעזר ארנפלד ומשפחתו. "נולדתי וגדלתי בארץ הקודש", מספר הרב ארנפלד, "ולאחר נישואינו חיפשנו מקום לקבוע בו את שליחותנו. אי-מי קישר בינינו לרב איידלקאפ, וכששאלנו מתי הוא רוצה שנבוא, הרב ענה: אתמול... טסנו לכאן, אפוא, על מנת לראות ולהחליט על צעדינו הבאים, אבל כשהגענו וראינו את הצורך הרב ואת הכר הנרחב לפעילות יהודית שוטפת - החלטנו מיד להישאר. מאז אנחנו כאן". כך, בעוד הרב איידלקאפ מנהל את בית חב"ד המרכזי מבירת המדינה, משפחת ארנפלד פועלת בבירת התיירות של המדינה, העיר בודבודה שלחופי הים האדריאטי.

"אחד הדברים שאני רואה לזכות בפעילותנו כאן", אומר הרב ארנפלד, "היא העובדה שכל יהודי מכל חוג יכול למצוא - נוסף על מזון כשר למהדרין - גם מזון לנשמה. ישנם יהודים שלומדים אצלנו בפעם הראשונה על מושגי השבת והחג. עובדה מצערת היא כי בארץ ישראל ישנם יהודים שלא דרכו מעולם בבית כנסת, וכאן לראשונה הם עושים זאת כשבינתיים הם שומעים דברי חיזוק וקירוב ליהדות. זו בהחלט הזדמנות להתקרב ללבבות, דווקא כאשר אדם נמצא מחוץ לביתו ולהרגלי

אם יתקע שופר בעיר. הרב ארנפלד בפעילות עם אורחים יהודיים בימי אלול

נוסף על כך, גם אם אכן הגיעה טיסה למדינה שכנה, הגבולות היו סגורים לחלוטין. לא היה מעבר בין מדינה למדינה. בינתיים, פרסמנו בין היהודים המקומיים שאם משהו מכיר משהו שמכיר משהו שאולי מגיע מישראל לכאן – שיעדכן אותנו מיידית, אך כל מאמצינו עלו בתוהו. חג הפסח התקרב, ולא היה ברשותנו די מזון כשר כדי בו לערוך בו את ליל הסדר ושאר סעודות החג כראוי.”

בעוד הרב איידלקאפ שובר את ראשו למצוא פתרון, באותם ימים הוא נדרש בשל עניין רפואי כלשהו להגיע לטיפול רפואי פרטי. כך הגיע לקליניקה של רופא מקומי, שכמו רבים מאנשי הרפואה במדינה היה ממוצא רוסי. השניים שוחחו ביניהם, והרב ששולט היטב בשפה הרוסית זיהה עד מהרה שהרופא יהודי. לא רק הוא, גם רעייתו יהודייה. עם זאת, מדובר היה ביהודי שלא קרא ולא שנה מעולם, הוא ידע מעט מאוד על יהדותו והתברר כי מעולם לא חווה ליל סדר בחייו. “הארתי את עיניו על חשיבותו של חג הפסח ועריכת ליל הסדר כהלכתו”, משחזר הרב. “שיתפתי אותו בפרטי הסדר הציבורי שאנו עורכים, והזמנתי אותו להגיע תוך כדי שאני מתנצל בפניו מראש כי לא ברור לי עד כמה יהיו המנות בסעודת החג עשירות וראויות לשמן, כבימים כתיקונם. זאת כי המשלוח ובו עופות ובקר משובח ממתיך בישראל, ואין לו גואל, ואנו מתכוונים לפצות את האורחים באמצעות שפע פירות טריים, ירקות ודגים...”

הלה הקשיב בקשב רב ולפתע אורו עיניו. “כבוד הרב”, אמר הרופא, “מה הבעיה? לרעיית קרובי משפחה בארץ ישראל. אחותה עומדת להגיע אלינו בימים הקרובים יחד עם בעלה, שהנו אדם בעל קשרים ענפים, והוא רכש כרטיסי טיסה עבורם דרך מדינה שלישית. אני בטוח כי הוא ישמח לקחת עימו מזוודה של בשר כשר מישראל לכאן!”

הרב שמע את הדברים וליבו ניתר. על אתר נערכה שיחה טלפונית אל הגיס בישראל. זה הופתע מהבקשה, אך שמח מאוד להתגייס ולמלא אותה. כך, לאחר מספר ימים, הגיע האיש בשלום יחד עם המזוודה היקרה מפז, ובבית חב"ד החלו מיד בהכנות חגיגיות לליל הסדר. “באותה שנה”, מספר הרב בהתרגשות, “ערכנו ליל סדר כבני מלכים, דבר לא חסר, והכל היה בשפע רב. והעיקר, כמוכן – אל שולחן הסדר הצטרפו שתי משפחות יהודיות שחגגו סדר כהלכתו לראשונה בחייהן, הלא הן

משפחת הרופא היהודי ממונטנגרו ומשפחת הגיס מישראל”. כך הקורונה, הנגיף בעל השם הרע, הוכיח כי אין רע בלי טוב.

לא ימוש מפין ומפי זרעך

עתה, כדרכנו, נטה אוזנינו לסיפור של אור מופלא שזרח בהר השחור של הבלקן (מונטנגרו פירושה: הר שחור), סיפור שימיו כימי הפעילות הראשונים של בית חב"ד במדינה. באותם ימים, כאשר הצלקת על גירושו מרוסיה הייתה עדיין טרייה, פגש הרב איידלקאפ בדמות מוכרת מההלכת ברחובות עירו החדשה. היה זה בחור צעיר ששמו מיכאל, שהרב הכיר עוד מימיו ברוסיה, והנה הוא כאן.

“מיכאל, מה אתה עושה כאן?”, שאל הרב בהפתעה, כשבתגובה הפנה מיכאל לעברו שאלה דומה... תוך כדי המפגש המרגש התברר כי למיכאל סכתא מבוגרת שלעת זקנה החליטה לעבור מרוסיה למקום חמים יותר ובחרה בפודוגריצה, שם היו לה קרובי משפחה, ומיכאל נכדה הנאמן החליט לעבור איתה גם הוא. כאשר מיכאל התוודע מפי הרב איידלקאפ שנפתח זה עתה בית כנסת בעיר הוא הביע שמחה גדולה. “סכתא כל הזמן שואלת אותנו אם יש בעיר בית כנסת”, סיפר לו בהתלהבות, “ונאלצנו להשיב לה בשלילה. כמה היא תשמח

עתה בבשורה זו”.

ואכן, מאז והלאה, מדי ליל שבת צעדה הקשישה בנחישות יהודית טיפוסית מרחק חצי שעת הליכה אל בית הכנסת, בליווי המסור של מיכאל, וכך גם למחרת בבוקר. למרות גילה המתקדם, היא התמידה והגיעה מדי שבת בשבת. “בתחילת היכרותנו שוחחתי עימה”, מספר הרב, “ולפתעתי ראיתי לפניי יהודייה שורשית, דוברת אידיש רהוטה וספוגה אידישקייט אותנטית. נודע לי מפיה כי מוצאה מהעיר בעלזא, שם קיבלה חינוך יהודי מלא, והיא אף הוסיפה והסבירה מה פשר התעקשותה להגיע לבית הכנסת למרות הקושי הרב”.

ובכן – סיפרה הקשישה – כאשר אביה שב לאחר מלחמת העולם השנייה לבעלזא וגילה כי כל בתי הכנסת חרבו והקומוניסטים אסרו על שיקומם, החליט לעשות מעשה ולפתוח במסירות נפש בית כנסת חדש למרות הסכנה. ברשות אביה היו שני בנים, והוא תרם את הגדול שבהם לצורך בית הכנסת. “היא אמרה שאביה לימד אותה בחייו כמה חשוב קיומו של בית כנסת בעיר וכמה יקרה התפילה בציבור, ולכן היא אינה מוותרת על כך בשום אופן. היא עם נכדיה הפכו אפוא למתפללים קבועים אצלנו, וכך חזרו הענפים היהודיים לשורשיהם. ראו גם ראו”, מסיים הרב ברגש, “כיצד מסירות הנפש של הסבא לא הלכה ריקם, כשלבסוף זכה שנכדיו ישובו ויתכנסו תחת כנפי השכינה”.

הפרשה החסידית

מאמר חסידות לכל פרשה
מאדמו"ר הזקן בעל התניא
עם ביאור בהיר וסיכומים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ב"ה

טרם יברך הצדיק וה' יושיע

אמר ליה: אתון איכא עלייכו אימתא דמלכותא, אנן לא תיהיו עלן אימתא דמלכותא. אמר ליה: אנא מיהא מאי אימתא דמלכותא איכא עלי? עד דיתבי, אתא ההוא פריסתקא דמלכא, אמר ליה: קום! דקבעי לך מלכא! ... (סו, א)

איש אחד חשוך בנים בא לאדמו"ר הזקן כדי שיברכו בזרעא חייה וקיימא, ואדמו"ר הזקן שלח אותו להרב הצדיק ר' שלמה מקרלין. בבואו לר' שלמה הבטיחו שיוולד לו בן, והתנה עמו שאחרי שיוולד הבן יביא לו סכום כסף. האיש חזר לביתו ומצא שאשתו כבר מעוברת. כעבור זמן ילדה לו בן ולא רצה ללכת למסור את סכום הכסף לר' שלמה כפי שהבטיח, כי אמר שאשתו היתה מעוברת עוד לפני שר' שלמה ברכו, ושאל את אדמו"ר הזקן, ואמר לו שצריך לתת את מה שהבטיח, כי השי"ת ציפה מראש שהצדיק יברכו בכך ועל כן נתעברה אשתו, ואף שזה היה קודם.

והביא ראיה מהגמרא כאן, שהשליח של המלך יצא לקרוא לו הרבה לפני שרכא נצרך למופת זה, והיינו משום שהקב"ה פעל עבורו עוד לפני שנצרך לזה, וכך גם בנדון דידן, שהקב"ה פעל לקיים את ברכת הצדיק עוד לפני שבירך.

(שמועות וסיפורים (הוצאת מעיינות) ח"ב ע' 68)

התגלות התורה לעתיד לבא - ללא לבושים

רבא אמטי ליה קורבנא לבר שישך .. אזל אשכחיה דיתבי עד צאריה בוורדא וקיימן זוגות ערומות קמיה, אמר ליה: אית לכו כהאי טונא לעלמא דאתי? אמר ליה דידן עדיפא טפי מהאי .. אמר רב פפי, איבעי ליה למימרא ליה מהאי קרא: בנות מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימנך בכתם אופיר (סו, א)

ותמוה, כי נראה מראיתו שאף לדידן יהיה כמו כן, שיהיו בנות מלכים ביקרותיך ללא לבושים, ומאי מעליתא היא?

אלא דהנה ענין הלבושים התחדש אחרי חטא עץ הדעת. אבל קודם החטא כתיב ויהיו האדם ואשתו שניהם ערומים ולא יתבוששו, וזהו בחינה גבוה יותר מהלבושים, כדאיתא

בזהר (ח"ג כח, א) שזהו ענין גילוי פנימיות התורה כמו שהיא בלי לבושים. כי חיצוניות התורה נקרא לבוש (בזח"ג קנב, א). ולכן לעתיד לבא בתחיית המתים, שלא יהיה עוד מיתה, והוא כמו קודם החטא, יהיו ערומים. ועל זה נאמר לעתיד לבא ולא יכנף עוד מוריק, היינו שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש.

וזאת היתה טענתו של בר שישך, כי הנה חכמות זרות נקראות אשה זונה בספר משלי, ומה שהיו ערומות בלי לבוש הוא משל על התדבקות בחכמות זרות הנ"ל, עד שיגיע לעצם החכמה ההיא, וכענין חרטומי מצרים. משא"כ התורה חכמה עילאה נתלכשה בלבושים רבים. ועל זה אמר לו רבא שלעתיד לבוא יהיה גילוי פנימיות חכמה עילאה בלי לבוש, שזהו ענין בנות מלכים כו', וכן מה שמבואר בסוגיין מהפסוק עין לא ראתה וכו'.

(על פי אור התורה רשימות)

על שיר השירים ע' עד. תורת לוי יצחק ע' קמג)

תורתו של משיח - בדרגא של ראה

אמר ר"נ בר יצחק, איבעי ליה למימרא ליה מהכא: עין לא ראתה אלוקים וזולתך יעשה למחבה לו (סו, א)

ביאור המענה שיש בזה על שאלת הגוי יובן בהקדים מה שאמרו בברכות (לד, ב) "מאי עין לא ראתה כו' זהו עדין". והובא שם הכתוב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומבאר הגמרא שם שהם ג' בחינות: עדן, נהר, וגן.

והענין הוא, דעדן הוא בחינת חכמה, ונהר הוא בחינת בינה. ובכחות נפש האדם למטה הם ב' הבחינות דראיה ושמיעה, חכמה הוא בחינת ראה, כמו שאמרו איזהו חכם הרואה את הנולד, ושמיעה הוא בינה וכמו שכתוב (איוב יג, א) שמעה אני ותבן לה.

והנה התורה שלומדים בזמן הזה היא בבחינת שמיעה והבנה לבדה, וההידוש דלעתיד לבוא שתתגלה תורתו של משיח, שתהיה בבחינת ראה, והוא ענין התגלות פנימית התורה וטעמי מצות וכדפרש"י ע"פ ישקני מנשיקות פיהו, וזהו גם כן ענינו של משיח שנאמר בו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא כו', היינו מאברהם ויצחק כו' עד וגבה מאד אותיות אדם - שיהיה למעלה מבחינת אדם הראשון ומבחינת משה רבינו ע"ה כמו שכתוב בספר הגלגולים פ"ט, והוא ילמד דעת לכל העם בהשגת פנימית התורה.

והנה זה ודאי שתורתו של משיח לא תהיה לפי פשוט בתורה הנגלות לנו ולבנינו, כי אם כן אינו מובן איך יוכל האחד לשאת ריבוא רבבות אנשים, ועוד, והלא אז בתחיית המתים יקומו משה רבינו ע"ה, גם כל הגדולים שכבר

יודעים את כל התורה. אלא הענין כי אז יהיה הלימוד בפנימית התורה שארוכה מארץ מדה ויש בה עליות רבות לאין קץ ותכלית. ועל זה כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, אראנו דייקא, בבחינת ראה ממש שלמעלה מבחינת שמיעה והבנה.

וענין ראה זה בבחינת חכמה עצמה ממש, יובן על דרך מה שכתוב (בפרי עץ חיים שער ק"ש שעל המטה פ"א) גבי האריז"ל, שבשעת השינה ביום השבת שמע בשיבה של מעלה בפרשת בלק ובלעם דברים נפלאים מה שלא יכול לפרשם בשמונים שנים רצופים. וזה תמוה לכאורה, איך יכול לתפוס במחשבתו בשעה אחת מה שצריך לומר בדבור שמונים שנה, דהא ניחא אם משיג במחשבה ברבע שעה מה שצריך לדבר שעה או שתיים, אבל שישגי במחשבה בשעה אחת מה שצריך לומר ס' או פ' שנה, זהו נמנע.

אבל הענין הוא שהשגתו היתה בבחינת ראה, דהיינו ראיית עצמיות החכמה, ולא כמו שמתלבשת בבניה והשגה בבחינת אותיות, והיא למעלה מעלה מבחינת השכל כמו שמלובש בהשגה ואותיות, עד שיתכן שמה שמשגי בבחינת ראיית החכמה בשעה ושתיים, כשירצה להלבישה באותיות יצטרך על זה זמן ס' או פ' שנה. וכמו שכאשר הרואה כרך גדול בכל פרטי חלקיו וצריך לפרש לזולתו שבודאי יאריך בספירו כמה ימים וחדשים עד שיפרש ויבאר היטב כל מה שראה והראיה היה בסקירה אחת.

ההשגה מלבישה ומכסה על השגת הכחות

ועל זה אמרו אינה דומה כלל שמיעה לראיה. כי בשמיעה שהיא השגה דבינה הרי הוא מבין ומשיג את הדבר רק על ידי הסבר הקרוב אל השכל, אבל לא שמשגי בעצם מהות הדבר כאלו רואה במהותו. אך בבחינת אור הראיה דחכמה הרי הוא רואה ומשיג בעיני השכל לעצם הדבר במהותו.

וזהו שהמחשבה והשגה דבינה אינה אלא לבוש לעצם השכל, שהוא מעלים ומסתיר על מהות הדבר, ומגלה רק את אותיות ההשגה ולא את הדבר בעצמו.

ולכן לעתיד לבא כתיב והניף ידו על הנהר והכה וגו', כי כדי להגיע לתורתו של משיח צריך לבטל הלבוש וההעלם של אותיות ההשגה, כדי לבא לבחינת ראה בעצם הדבר. וזהו שהיה יכול להשיב לגוי שענין העדר הלבושים לדידן יהיה לעתיד לבא כאשר בחינת נהר לא יסתיר עוד, ותתגלה בחינת עדן עליה כתיב עין לא ראתה אלוקים וזולתך.

(על פי לקוטי תורה דרושים לחג הפסח טז, ד. מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב ס"ע רנא ואילך. אור התורה רשימות לשיר השירים ע' עד)

(על פי מאמרי אדמו"ר הזקן - נביאים ע' רנב-רנג)

בגמרא "חסיד שוטה". מהו חסיד שוטה? הלא אם הוא שוטה כפשוטו – כיצד יתכן לכנותו חסיד? אך – ביאר הרבי – מצינו בהלכה מושג של 'הדס שוטה'. בין ארבעת המינים אין אתרוג או לולב שוטה, אלא דווקא הדס. מהו הדס שוטה? כזה ששלושת עליו אינם יוצאים ממקום אחד בענף, וזה שוטה. אתרוג שחסר לו פיטם אינו שוטה, הוא פשוט פסול. אבל הדס שוטה הוא זה שיש לו את כל שלושת העלים, אז אם כך מדוע אינך מסודר איתם? ...! כך מי שניחן במעלות החסידות אך אינו מסודר, עשוי להיקרא "חסיד שוטה".

"כל תלמיד ישיבה צריך לזכור שיש לו כל הכוחות להצלחה בלימוד ובעבודת ה', בייחוד אם לומד הוא חסידות כראוי ועוסק בעבודה פנימית. אך עליו להיות מסודר, כי אם לא – יחמיץ הכל. אם יש לי חדר ריק ועליי להכניס אליו חמישים קופסאות, אם אניח אותן בצורה מסודרת הן ייכנסו היטב, אך אם אורוק אותן בזו אחר זו בלי סדר לא יהיה מקום לכולן..."

אלול שבכל יום

אנו בפתחו של חודש אלול, חודש הרחמים והסליחות. כל יהודי מתעורר ומתכוון בימים אלו לתקופה המרוממת של חודש תשרי, נהרא נהרא ופשיטה. לנגד עינינו ניצב בימים אלו משלו הידוע של רבינו הזקן על 'המלך בשדה', המעורר להתקרב אל הקב"ה ברצון ובשמחת הלב. נשמח לשמוע מכך עצה טובה להתעוררות בעבודת ה' הנדרשת לעת כזו.

"המשפיע ר' ניסן דיבר כמה פעמים על כך שלעתים יושבים בהתוועדות ומתעוררים להתחזק בעבודת ה', אך הדברים לא מתגשמים בפועל. היכן הבעיה? היצר הרע אמנם אינו יכול להתנגד חזיתית ולבטל התעוררות כזו, שהרי הדברים היוצאים מן הלב חדרו היטב ללבבות השומעים, אך בקי נפלא הוא בשיטת הדחייות... אומר הוא לאדם: אכן צריכים לעשות חשבון נפש, לשפר את ההנהגה במחשבה דיבור ומעשה, להתפלל יותר בכונה, אך כעת חודש תמוז, סוף זמן הלימודים; כעת חודש אב, 'בין הזמנים'; נתחיל בזה בכל הכוח בחודש אלול בעזרת השם... או שמא נמתין לעשרת ימי תשובה, בזמן המכונה בחסידות "קירוב המאור אל הניצוץ", אז – אל דאגה – נעסוק בכל הכוח בתשובה, בתורה, בתפילה..."

"אצל חסידים היה להט מיוחד ("קאץ") בזהירות שלא ליפול לעצת היצר כזו. לרחות דברים לחודש אלול זה רק תירוץ למה לא להתחיל עוד היום. בחור צריך לדעת שכל יום בישיבה הוא אלול, הזמן להתעורר ולהתחזק הוא בכל עת ובכל שעה. אם לא חוקקים זאת היטב בנפש, יבנו גם חשש הפוך, שלאחר ההתעוררות וההנהגה הרצויה בחודש אלול, יחזרו ל'שגרה' בלתי רצויה במשך השנה..."

"עם זאת, כמובן, כאשר נמצאים כבר בחודש אלול, ודאי שזהו זמן מוכשר להתחזק ולהתעורר עוד יותר בכל תחומי עבודת ה' המודגשים בחודש זה. אך בעיקר עלינו לזכור שאין זה 'דין' באלול, אלא צריכים להמשיך את אלול גם בחשוון, גם בטבת. גם כאשר מדובר ביום 'אפור' ופשוט לכאורה, יש להתרגל לכך שהזמן להביא החלטות טובות למעשה בפועל הוא ברגע זה ממש".

בדבריו באותו מעמד,
הרבי עודד כרגיל
את הבחורים להוסיף
בלימודם בשקידה
ובהתמדה, ואז הוסיף
שזה צריך להיות עד כדי
כך "שגם כשמתעוררים
באמצע השינה חושבים
מיד בלימוד התורה,
ויתרה מזו: אפילו בשעת
השינה חולמים על עניין
בתורה, כולל גם פלפול
בתורה!"

להתאפק", העיד הרבי, "ושאלתי: עד כדי כך?" סיפר לו חותנו ששמע מאבותיו שישנו עניין שנקרא 'הצלחה בזמן'.

"דוגמה לכך הביא הרבי מדרכו של הרשב"א, שהיה אומר בכל יום שלושה שיעורים, נמנה על גדולי המשיבים בדורו, עסק ברפואת חולים, וכמובן עסק בתורה ובתפילה כפי שמחויב כל אחד מישראל, ויחד עם זאת היה לו זמן מוגדר לטייל בכל יום! כיצד היה יכול לעשות כל זאת? אלא שבשעה שאמר את השיעור, לא היה שום דבר אחר בעולמו; וגם כאשר הלך לטייל – למרות שכמובן החכם ניכר גם במעשיו הגשמיים, כדברי הרמב"ם הידועים בהלכות דעות – אך באותו זמן אפילו אמירת השיעורים וכתובת התשובות כמו לא היו קיימות כלל! ...

"בחור שלא יכול לבוא בזמן לסדרי הלימוד מעיד על עצמו שאינו 'בעל הבית' על זמנו. אין זה רק שחסרות לו כמה דקות משעת הלימוד, אלא חסרה לו בעצם מהותו היכולת להיות מסודר ולהצליח בניצול הזמן. ישנה 'א' מורא'דיקע שיחה' של הרבי הריי"ץ על הכינוי

הוא מי שעובד לפי שעה, ואילו קבלן הוא מי שקיבל על עצמו להשלים מלאכה מסוימת והוא עובד בכדי לעשותה. בחור ישיבה צריך לדעת להגשים בחייו את שני הדברים גם יחד: מחד, עליו להקפיד על זמני הלימוד כשכיר שעות. הוא יודע שהסדר מתחיל בזמן מסוים, ומוטל עליו שלא להחמיץ אפילו דקה. אגב, במסגרת זו מוטל עליו גם להקפיד ללמוד כל דבר בזמנו הנכון. ישנו ביטוי מהרבי 'הרש"ב שאינו מחבב את ה'שלוש' שיש בין המשגיח בסדר נגלה למשגיח בסדר חסידות, אלא כל אחד מהם צריך לעמוד בתוקף על משמרתו ולא לאפשר לתלמידים לגלוש בין תחומי הלימוד השונים.

"יחד עם זאת, על הבחור לדעת שהוא גם קבלן כמובן. לא דורשים ממנו רק להקפיד על השעות ולהעביר אותן בטוב ובנעימים, כפי שניתן למצוא לפעמים שכירים שנוהגים כך... אלא עליו לדעת שמוטלת עליו 'קבלנות' והיא המלאכה ללמוד היטב, להפוך להיות למדן במהותו, עד שיחלום בדברי תורה... יש לו תוכנית לימוד שעליו להתרכז בה בשקידה ובהתמדה, ולא רק בדיוק בשמירת זמני הלימוד. "שמירת הסדרים אינה רק עניין טכני של עמידה בזמנים, אלא יש לה משמעות עמוקה. בכל התורה רואים שזמן הוא עיקר עצמי. כאשר עברה דקה אחרי הזמן הנקוב, כבר החמיץ אדם ח"ו זמן קריאת שמע. כך גם דקה אחרי השקיעה כבר באה שבת לעולם על כל פרטיה. כך יצר הקב"ה את עולמו שכל דקה חשובה ומשמעותית עד אין קץ, והתורה ומצוותיה ניתנו דווקא תחת מגבלות הזמן. לשם כך נתכנסנו לעולם הזה כדי להגשים את רצון ה' דווקא בהגדרות הגשמיות של זמן ומקום. וכשם שהקב"ה הגביל את אורו יתברך דווקא למצב זה, כך מוטל עלינו גם לדייק בזמנים של תורה ומצוות.

"אך מעלה נוספת יש בשמירת הסדרים, והיא ההתרגלות להיות מסודר. הרבי סיפר שפעם נכנס אל חותנו הרבי הריי"ץ דקות ספורות לפני שהיה עליו לצאת לנסיעה ארוכה, וראה את הרבי יושב במנוחה גמורה, כאילו היה זה יום שגרתי, ועוסק בעיון ובהעמקה. "לא יכולתי

קרית הישיבה בברינואה צרפת